PAUL ELUARD

Asıl Adalet

SEÇME ŞİİRLER

ÇEVİRENLER
A. KADİR - ASIM BEZİRCİ

EVRENSEL
BASIM
YAYIN

Paul Eluard

Asıl Adalet

ÇEVİRİ

A.KADİR-ASIM BEZİRCİ

Paul Eluard

YAŞAMI

Asım Bezirci

Paul Eluard, 14 Aralık 1895'te, Paris dolaylarında Saint-Denis'de doğdu. Babası muhasebeyle uğraşıyor, annesi terzilik yapıyordu. Geçimleri pek iyi değildi.

Eluard'ın çocukluğu Saint-Deniş ile Aulnay-SousBois'da geçti. 12 yaşına basınca Paris'e geldi. Louis Blanc sokağına yerleşti. 16 yaşına kadar Colbert Okulu'nda okudu. Bir ara ciğerlerinden hastalandı. İyileşmek için İsviçre'ye gitti. İki yıl kadar bir sanatoryumda kaldı. Orada, 1912 yılı sonlarına doğru, Gala adlı bir Beyaz Rus kızıyla tanıştı. Onu yürekten sevdi, ilk şiirlerinde hem bu sevgiyi, hem de açık bir gök altında ve karlarla kaplı kırlarda geçirdiği günlerin izlenimlerini anlattı.

Sağlığı düzelince Paris'e döndü. Gala da 1914'de Rusya'ya gitmiş, 1. Dünya Savaşı başlamıştı. Bu yüzden, Eluard, öğrenimini tamamlayamadan askere alındı. Hemen cepheye gönderildi, önce sağlık eri olarak görevlendirildi. Ardından piyadeye ayrıldı.

Yoksunluklarla, acılarla dolu savaş ve askerlik yılları Eluard'ın üzerinde derin izler bıraktı. İlk kitaplarında bu izleri dile getirdi. 1917'de Ödev ve Tasayı, 1915'te Barış İçin Şiirleri yayımladı. Şiirler "Le Spectaleur" dergisinin yönetmeni Jean Paulhan'ın ilgisini çekti. İki genç sanatçı tanıştılar, kısa zamanda arkadaş oldular. Paulhan, onu günün öncü şairleriyle tanıştırdı. Breton, Soupault, Aragon, Tzara ve Reverdy'lerin çevresine soktu. Eluard'ın, 1916'da Rusya'dan dönen Galayla evlenmesi de bu döneme rastladı.

Eluard, savaştan sonra Dada hareketine katıldı. "Littirature" dergisinde Dada şiirler yayımladı. Gelgelelim, Dadalar 1922'de dağıldılar. Tzara'nın deyişiyle, "ayrılıp istifalarını verdiler".

Bu sırada Eluard, ressam Max Ernst'le tanıştı. Ernst'in gerçeküstücü (sürrealiste) düşünceleri vardı. Bu düşüncelerin Eluard üzerinde etkisi oldu. Picasso yla, Breton'la, Chirico yla, Dali'yle kurduğu ilişkiler bu etkiyi gitgide geliştirdi. Nitekim Eluard, bu etkiyle, 1934'e değin birçok gerçeküstücü kitap çıkardı: Acının Başkenti (1926), Aşk, Şiir (1929),

Dolanbaçsız Yaşama (1932), Halk Gülü (1934)... Bunlardandık, Şiir Gala ya adanmıştır.

15 Mart 1924'te gizlice bir dünya gezisine çıktı. Öyle ki, birçok tanıdıkları, hatta arkadaşları onu öldü sandılar. Okyanusu, Antiller'i, Panama'yı, Yeni Zelanda'yı, Avustralya'yı, Hindiçin'i, Gava'yı, Sumatra'yı, Seylan'ı dolaştı. Yedi ay sonra bir Hollanda gemisiyle döndü. Marsilya'ya, oradan Paris'e geldi. Ama, ruhundaki fırtına henüz dinmemişti. Bu yüzden Belçika'ya, İngiltere'ye gitti. Bir süre de orada kaldı. Sonra İspanya'ya geçti. Dönünce Garcia Lorca'nın şiirlerini Fransızcaya çevirdi.

1930'da karısı Gala'dan boşandı. Ama kızı Cecile ile ilişkisini kesmedi. 1931'de Nusch'la evlendi. O günlerin dünya olayları kendisini etkilemekten geri kalmıyordu. Bundan ötürü, yavaş yavaş gerçeküstücülükten ayrılmaya başladı. Artık şiirin insanlara yardım etmesi, kötülüklere karşı onları birleştirmesi gerektiğine inanıyordu. Doğal Akış (1938), Eksiksiz Türkü (1939) bu inancın belirtilerini taşırlar.

İkinci Dünya Savaşı patlayınca, Eluard yeniden askere çağrıldı. Fransa Almanların işgaline uğrayınca, "Direniş" hareketine katıldı. Yurdunun kurtuluşu için yiğitçe çalıştı. Yazdığı şiirler gizlice elden ele dolaşıyordu. "Özgürlük" şiiri işte bu acı günlerin ürünüdür.

1942 yılından sonra Eluard siyasete atıldı, toplumcu görüşle birçok şiirler, yazılar yayımladı. Şiir ve Doğruluk (1942), Alman Buluşması (1945), Siyasal Şiirler (1948) bu çeşit ürünleri kapsayan kitaplardır.

Eluard, 1946'da karısı Nusch'u yitirdi. Bu ölüm sarstı onu. Ancak dostlarının ilgisiyle ayakta durabildi. Altı yıl sonra, 1952'de, 57 yaşında yaşama gözlerini kapadı. Ölümü, bütün Fransa'da büyük bir üzüntü yarattı. Görüşleri ne olursa olsun, bütün aydınlar bu üzüntüyü paylaştılar. O kadar ki, Eluard'ınkine aykırı düşünceler taşıyan sağcı François Mauriac bile, şunları yazmaktan kendini alamadı: "Fransa, büyük bir değerini yitirdi. Ne duruyoruz, niçin ulusal yas tutmuyoruz?"

KİŞİLİĞİ

Claude Roy

İri yarı, ağır, oturaklı oldukları için büyük sayılan kimseler vardır. Gerçi Eluard da büyük gövdesi, büyük burnu ve büyük alnıyla böyle bir kimse sayılabilir. Ama, onun büyüklüğü bir bulutun büyüklüğüne benzer (Superville için de öyledir ya), hafifliğiyle büyüktür o. Teni, saçları, elleri, kemikleri, bakışı ve duruşuyla büyüktür. Tıpkı bir dumanın büyüklüğü gibi. Nitekim, Eluard da alabildiğine hafif görünümlüdür. Oldukça ciddi bir sesi, hoş bir söyleyişi vardır. Konuşurken tatlı, tumturaklı bir eda verir sözcüklere. İster kendinin, ister başkasının olsun, şiirleri iyi okur. Dizeleri gereğince ve uyumlu bir yalınlıkla söyler. Satılmak ya da radyoda okunmak üzere doldurduğu plaklar güzel birer örneğidir bunun.

Eluard'ın yüzü uzunca bir dikdörtgeni andırır. Yıllar, düşünceler ve temiz duygularla bezenmiş güzel bir yüzdür bu. Kırlaşmış saçların altında alımlı bir alın yayılır. Saçlar ne uzun ne de kısadır. Gözlerin rengini tam olarak söylemek için karısı Nusch'a telefon etmem gerek. Şöyle bir belleğimi yokluyorum. "Sanırım gri- maviydi" diyorum, "sabahleyin doğanın üzerine açılan anlayışlı, güzel bir gökyüzü gibi." Nusch cevap veriyor: "Mavi-gri." Demek ki yanılmamışım.

Eluard, oldum bittim ince, titiz, özenlidir. Başından şapkasını eksik etmez. Durmadan sigara içer. Çarpıcı bir görkemi vardır. Ama yapmacık, küçümseyici bir görkem değildir bu. Çevresini etkilemek için horoz gibi kabaran, büyüklük taslayan bir kimsenin kurumu değildir. Tersine, ancak gerçekten büyük kişilerde görülen doğal, kolay, kendiliğinden bir görkemdir: Ağırbaşlı önderlerin, yarış atlarının, oynayan çocukların, kimi balıklarla kuzgunlarınkine benzer bir görkem...

Öyle ki, onun yanında en ciddi şeyler bile görkemli, çocuksu bir hafifliğe bürünür. Savaş başlamazdan önceleri de o, acı çekenlerin üzüntüsünü yaşıyor, zalimlere kızıyor, kötülerle alıklara hınç duyuyor, suçsuzlara sevgi besliyordu. Onu 1944'te bir sabah Dragon sokağında gördüm. Solgun mu solgundu. Gizli bir basımevcinin bisikletle gelmesini bekliyordu. Oysa adam her zaman gelmiyordu.

Eluard, Almanlara karşı yürütülen kurtuluş kavgasına katılmadan edemedi. Bu uğurda elinden geleni esirgemedi. En korkulu, en sıkıcı işleri bile severek yaptı.- Sözgelişi zarf yapıştırdı, kağıt katladı, yük taşıdı. Onunla birlikte çalışırken şairlerin de öldürülebileceğini unutuyordu insan. Garcia Lorca'mn, St. Pol-Roux'un. Max Jacob'un, Desnos'un öldürülüşlerini

unutuyordu. Oysa, Eluard'ın saklanması, kendine bir sığınak araması gerekirdi. Nitekim, öteki yeraltı savaşçıları, direnişçiler nerde akşam orda sabah yaşıyor, sırasında sıvışıyor, toz oluyorlardı. Eluard ise, ya yerinden kımıldamıyor ya da evrenini yanına almadan yer değiştirmiyordu. Gizlendiği odaya, yaşaması için ne gerekiyorsa hepsini götürmüştü: Gerçi parası pulu yoktu, ama yanında eşi Nusch vardı; duvarlarda Miro'nun, Leger'in, Ernst'in, Picasso'nun resimleri vardı, parmaklarının ucuyla beğenerek okşadığı özel baskılı kitaplar vardı. Ekmeksiz kalınca, bu güzelim kitaplardan birkaçını satıyordu. Hani, birtakım kimseler şimdi gülebilirler bana, anlattıklarımın o günler için pek de önemli olmadığını söyleyebilirler? neyleyeyim ki kafama bir kez çakılmıştı o düşünce, atamıyordum onu oradan, korkuyordum: Ya Gestapo Eluard'ı da yakalarsa hali nice olurdu? Kim bilir, nasıl üzünçlü olaylarla karşılaşırdı! Öyleyken o, hiç mi hiç düşünmüyordu bunları...

Eluard, Saint-Denis'de doğdu. Burası kralların kiliseleri ile işçilerin fabrika bacalarının bulunduğu bir banliyö semtiydi. Eluard çok yer gezdi. Ama onun çok ülke gördüğünü söylemektense, çok ülkenin onu gördüğünü söylemek daha uygun olur. Evet, birçok ülkeler Eluard'ı görmekle onur ve şaşkınlık duydular. Bir gün adres bırakmadan çekip gitti: Dünyayı dolaşmaya çıkmıştı. İsviçre'de hastalandı, Cornouailles'da iyileşti. İspanya ile İtalya'da mutlu günler geçirdi. İki kez savaştı: Birincisi, 1914'te siperlerde-, ikincisi, 1939'da önce demiryollarında, sonra Direniş Hareketi'nde...

Şimdi Chapelle sokağında oturuyor. Burası kül rengi kaldırımlı, gürültülü, gösterişsiz bir mahalledir. Eluard'ların kaldığı ev bir çeşit işçi evidir. Öyle, merdivenlerine kırmızı halılar filan serilmiş değildir. Üç odalı, ufak bir yuvadır. Gerçi odalar dardır; ama iyi döşenmiştir. İçerisi güzel kitaplar, güzel resimler, güzel eşyalarla donanmıştır. Chaga'lar, Chirico'lar, Dali'ler, Picasso'lar, Lautreamont'la Ducasse'ın biricik elyazması eserleri, işlemeli ciltler, eski Amerikalıların heykelcikleri, bir delinin oyduğu tahtına kurulu bir kral, tunçtan yapılma bir kuru kafa, Nouveau- Meclembourg'un alçıdan bir putu, bir sinekkuşu, bir Pauques adası heykeli, bir Baudelaire büstü, bütün bunlar mavi muşambadan küçük perdelerin ortasında durur...

Eluard'da ağırbaşlı, sözü geçer bir hava görülür. Ama insan toplulukları önünde, özellikle arkadaşları arasında bu hava silinir. Çünkü dostluğa inanır o. Dostluk hava gibi, su gibi, ekmek gibi, kitap gibi, gökyüzü gibi vazgeçilmez bir şeydir onun için. insanlar da öyledir onun için. Nitekim,

hep onları düşünür, onlar- sız edemez bir türlü. Hastalarla, mutsuzlarla, yaşamın ya da insanların ezdiği kimselerle ilgilenmeden duramaz.

Yalnızca aşkla, suyla, şiirle ve viskiyle (onu da ancak bulunca içer) yaşıyor gibi görünür, ama gerçekte milyonlarca insanın serüvenini yaşar. Bir açık kapıdır sanki.

Haksızlığa karşı koyan herkese, bütün insanlara açılmış bir kapı...

(Çeviren: Asım Bezirci)

SANATI

Gaétan Picon

Fransız Ulusal Direnişi'nin getirdiği en coşkun, en kalıcı şiirleri 1905 Paris doğumlu Eluard yazdı. Hepimizin ezbere bildiği "Özgürlük" güzel bir örneğidir bunun. Öyle ki, başka hiçbir şiir onu aşamadı daha. Oysa, bu yücelik pek gösterişsiz, pek kapanık araçlarla elde edilmiştir. Ama ondaki bu yalınlık, şiirin arınmışlığını hiç bozmaz. Tersine, etkisinde bırakır okuyanı; "Gabriel Peri, Şiirin Eleştirisi, Karartma, Düşlerinde Gördükleri Kadına" başlıklı kavga şiirlerindeki o soyunmuşluk kadar sarsar kişiyi.

Gelgelelim, buna bakıp da Eluard'ın direnişçi şiirlerini geçmişi ve geleceği olmayan bir saman alevi, basit bir durumun ürünü sanmak doğru olmaz. Yeni çıkan Seçme Şiirler in yapraklarını şöyle bir çevirelim: İlk parçalar arasında "Barış İçin Yazılmış Şiirler"i görürüz. 1918 tarihini taşıyan ve savaş bitince kocalarına kavuşmuş kadınların sevincini anlatan şiirler. Dolambaçsız Yaşamanın sonunda "Şiirin Eleştirisi'yle karşılaşırız. Alman Buluşmasını sezdiren bu şiir gibi bütün öbür şiirler de hep aynı anlama yönelirler: İnsanların mutluluğu şairin sözünden daha değerlidir. Görülüyor ki bu "şiir yalnızı"nın damarlarında hep insancıl, hep toplumsal, hep kavgacı bir kan dolaşıp durur. Medieuses ve Verimli Gözler adlı katkısız aşk şiirleriyle aynı dönemde yayımlanan Eksiksiz Şarkı bir dramı gösterirler, daha doğrusu, ilk kurbanlara tanıklık ederler.- "Guernica Zaferi, Dün Yenenler Yarın Yok Olacaklar", ilerde "Özgürlük"te başarıya ulaşacak sesin ilk denemeleridir.

Bununla birlikte Eluard'm sesi —Ölmeden Ölmek ve Acının Başkenti gibi ürünlere bakılırsa—, en kapanık seslerden biri olarak görülür: Yüreğin çarpışlarıyla beslenen bir şafakta, iç evren üzerine kapanmış, kendi yalnızlığına tutsak, kendi düşleriyle sarmaş dolaş bir ses. İyi ama bu kapalı konuşmadan bu kavgacı, bu kamusal konuşmaya nasıl atlıyor Eluard? Karanlık düşlerle örtülü bir gece şiirinden bu güneşli şiire, mutluluk için yaratılmış bir dünyayı anlatan bu açık şiire nasıl geçiyor? Acaba, bu geçişe bakarak, bir evrimden, şairin eserlerinde birbirini kovalayan değişik dönemlerden söz açmak yerinde olur mu? Elbette! Çünkü, olayların baskısı altında, insanlara duyduğu sevgi ve güvene dayanan bir siyasal görüşün de etkisiyle Eluard, yalnızlıktan beraberliğe, tekil ve kapalı düşten ortak ve açık umuda geçer. Ne var ki, bu geçişin bir kopuş, bir kırılış doğurduğunu söylemek pek doğru olmaz. Olsa olsa, sanatçının şiirindeki bazı verileri keskinleştirmeye götüren bir evrimden söz açılabilir burada. Nitekim, şiirin

herkesle konuşmasını, herkesin yaşamını ilgilendirmesini gerektiren bu cömert yaratılış, lirizmini asla yitirmez. Eluard'ın yalnızlığı hep bir birleşme, bir ortaklaşma, kitleselleşme isteği taşır çünkü; gecesi hep bir gündüz umudu taşır. Bu şiir, en kapanık ve en bireysel döneminde bile bir yalnızlık şiiri olmaktan çok, bir "sevgi şiirindir. Bundan ötürü de o, yalnızlıkları ortaklaşmaya geçmez de çiftleşmeden kitleselleşmeye, yani bireyin mutluluğundan insanın mutluluğuna geçer. Eluard'ın kapanık şiiriyle yurttaşlık şiiri arasındaki bağı, gerçekte, bir yaradılışın sonucudur.- Eluard aşk şairidir, erkeğin kadına aşkını dile getiren şair. Bir çeşit açılış şairi, başkalarına uzanan ellerin şairi. Elbette, böyle bir şair kendimize kapanmaktan alı- koyar, yöremizdekilerle bağlaşmaya iter bizi. Yaşamayı bir birleşme, toplulaşma sayan kimsenin, gözleri hep çevresine yönelmiş kimsenin, başkalarından bir şeyler alıp vermeden edemeyen kimsenin sevişen bir çiftle karşılaştıktan sonra öbür insanlarla da karşılaşacağı açıktır. Gene kişioğlunun mutluluğunu söylemek için bir sese kavuşmuş kimsenin yalnızca kendi mutluluğuyla yetinmeyeceği de açıktır.

Eluard içe kapanıştan dışa açılışa geçerken gölgeden aydınlığa da geçilmiş olur. İlk ürünlerin bitmez bir şafakla donanması bundandır. Gizli gecenin üzerine gözlerin kapandığı bir dünyadır bu. İçinde, yüzlerle biçimlerin solup silindiği, ancak insan yüreğinin büyük dalgalanışlarının yaşadığı bir dünya. Şairin söylediği türkü, işte böyle bir dünyadan yükselen türküdür.- "Gece Türküsü"

Son ürünlerde ise, tersine, ışıklı bir dünya görülür. Çiçekli varlıklar, kuş kanatları, soğuk kaynaklar ve ezgili renklerle bezeli bir dünya üzerine açık, duru bir gökyüzü yayılır. İç şafağın ardından dış evrenin ebemkuşağı doğar sanki. Nesneler birer birer ortaya çıkarlar, pırıl pırıl yanarlar. Artık şiirin görevi onları "göz önüne sermek"tir. Nitekim, Eluard'ın şiiri bu dönemde duyulan dünyanın bir çeşit sayımı olur: "Nesneleri kendi adlarıyla çağırmaya" yönelir. Ama, burada da bir "kopuş"tan söz edilemez: Aydınlığa dönüşmenin ardından geceye dönüşme gelmez de ondan.

Şairin gecesi şafak gibidir: Biraz sonra dünya onunla görünecek, gölgeler ve alacakaranlıklar onunla ışıyacaktır. Bundan olacak, Eluard'ın şiiri "aşk gecesinin gündüze değindiğini" belirtir durur. "Gölgenin kolları"na inerken dahi, dış dünyanın varlığından birtakım gizemsel (mystique) yaşantılarla kopmaya kalkışmaz. Onun gecesi hiçbir zaman dünyadan kopmaz. Gerçi, şair ara sıra gözlerini kapar, ama gözlerini açtığında yeni bir dünya bulmak içindir bu. Başka bir şey için değil.

Gelgelelim, bu yeni dünya ne denli parlak, ne denli canlı olursa olsun, iç gölgelerden kurtulamaz büsbütün. Çünkü Eluard'ın şiiri gizemsel bir yokluk şiiri değildir; ayrıca, gerçekçi bir şiir, bir çeşit nesne şiiri de değildir. Üstelik, şairin ortaya çıkardığı dünyanın da pek değeri olduğu söylenemez. Bu dünya yalnızca yüreğin yollarıyla örülmüştür, yalnızca düş ve dilek sunar evrene, yalnızca kişioğlunun içiyle konuşur. Evrene bağlı insanın yaşantısı, "insanla altının uyuşumu -toprağa çevrik bir bakış": İşte Eluard'ın yaşantısı budur. Görüldüğü üzere bu, sözcüğün geleneksel anlamıyla tepeden tırnağa "lirik" bir yaşantıdır.

Gerçekten de baştan aşağı lirik bir şiirdir bu. Yaşadığımız en keskin, en sürekli aşk şiiri odur belki de. Doğayla tanışmamıza yol açan bir şiir. Bu eşsiz yolun anlatım biçimi ise şarkıdır. Evrenle alınyazısı arasındaki gizli konuşmayla coşuverdiği ve dünyaya hayran kaldığı zaman, kişioğlunun dudaklarından kendiliğinden yükselen bir ilahidir.

Eluard'ın şiiri iğretileme (istiare) yönünden de en zengin şiirlerden biridir. Çağımız şiirinin sınırlarını iyice genişlettiği bu sonsuz imgeler göğünde hiçbir şey ondan daha ataklıkla uçamaz. Ama, öte yandan, iğretilemede ve ayrıntıların güzelliğinde kendini gösteren bu özün, şiirleri kucaklayıp götüren o sonrasız sesin taşıdığı özden daha az güçlü oluşu da bir gerçektir. Suyun şırıltısını andıran bu mırıldanıştaki o güçlükle fısıldanan, o çekici ve sarsıcı, o ince ve ağır yakarış uzun ve sınırsız ürpertiler doğurur okurda. Bu şiirin özü, sayfaya "basılmış" şeyler tüm silindikten sonra "geride kalan" şeydir. Başka bir deyişle bu, sözcükler arasından bir bakır tel gibi geçen ince, bükülmez bir ses çizgisidir, arabesk işlemelerle gözümüzü alan, ama bir türlü de yakalanamayan bir desenler örgüsüdür.

Öyledir ya, gene de vardır bu ses. Üstelik, hiçbir şey de ondan daha tanınabilir değildir. Dolayısıyla, "Bu ses yaşayacak mı yoksa yaşamayacak mı?" diye bir soru ortaya atılamaz sanıyorum.- Çünkü o, şimdiden Fransız edebiyat tarihinin malı olmuştur. Bizimle bunca çabuk kaynaşabilen bir başka ses, bir başka şiir yoktur dense yeridir. Öyle ki, onu ta çocukluğumuzdan beri ezbere bili- yormuşuz gibi bir duyguya kapılıp gideriz. Hiç çaba göstermeden o, kolayca belleğimize girmenin yolunu bulur. Lirik olduğu kadar da aşırı gelenekçi bir şiirdir bu.- Günümüz şiirinin aradığı yeni yollardan çok onun, 19. yüzyılın büyük şiirlerine yaklaştığını görmemiz de bundandır. Bu anlamda Eluard, Michaux ya da Prevert'den çok Lamartine ve Baudelaire'e yakındır. Dil ve kavrayışta ne kadar yenilikçi

olursa olsun bu şiir, bir hareket noktası olmaktan çok, bir çeşit açılma ve doğrulamadır. Şairin derin dehası, onu, bugünkü Uzaklaşmış bulunduğumuz bir "insancıl" yaşantıyla doldurmuştur. Bu yaşantı kişioğlunun ölümsüz, sonrasız durumuna da uygun düşer.

Eluard'ın şiirinde yolumuza bırakılmış yalnızca güzel bir anıt değil, yarınki susuzluğumuzu giderecek değerli bir pınar da vardır.

Bu pınardan içmek gerek.

(Çeviren; Asım Bezirci)

ELUARDDA AŞK VE İNSANLIK
G. Emmanuel Clancier

Kesiksiz Şiir: Gerçi, Eluard'ın son kitaplarından birinin adıdır bu, ama yalnızca bütün eserlerinin değil, bütün yaşamının da adı olabilir. Nitekim, şiir onun yaşamında Ölmemekten Ölmek, Barış Şiirleri, Halk Gülü, Eksiksiz Şarkı, Unutulmayan Vücut gibi eserlerin yazarına bir başka ad bulmak için bir "doğal akış" olmuştur. Evet, Eluard yok artık, fakat söylediği ile yaptığı arasındaki birlik, şimdi daha iyi görülüyor, Eluard'ın sesi, ilk şiirlerini yazışından susuncaya değin, hep kendine bağlı kalmıştır. Seslerin en temizidir o: Gerçeküstücülerin düşlerini çok güzel dile getirmiş, akışım derinleştirerek, hiç değilse sonradan kaybolmaksızın ve inkâr edilmeksizin genişlemenin yolunu bulmuştur.

Eluard'ın sesinden daha tekil, daha içten bir ses yoktur. Öyleyken, hiçbir ses bize onunki kadar derinden dokunmamıştır. "Ben" sözüne hemen hemen her şiirinde, her dizesinde rastlarız; gelgelelim —Pierre Emmanuel'in de haklı olarak belirttiği gibi- bu sözde hiçbir bencillik, hiçbir kısır soyutlama görmeyiz. Kendi adına konuşurken, kendi doğrularını bildirirken bile şair sanki hepimiz adına, herkes adına konuşmaktadır. Gençliğinde birliktecilik (unanimisme) akımının etkisinde kalmıştır; onda kendi gerçeğini bulmuştur. Ama bu, Jules Romains ile çömezleri için bir kafa gerçeği olmasına karşın, onun için bir yürek gerçeği olmuştur. Aşk, Şiir'i çok daha sonra yazması da bundan olsa gerektir. O, delikanlılığından beri şunu anlamıştır: içinde oluşan her hareket, varlığını bütün varlıklara ve onları kucaklayan dünyaya doğru götürmektedir. Fakat yalnızlık ve umutsuzluk bu yönelişi önler, hatta bazen büsbütün ortadan kaldırırlar. Bunun için, türlü kılıklara girerler. Örneğin, yüreğe olduğu kadar bedene de kolayca kayıveren ölümün maskesini takarlar; yahut yoksulluğa, baskıya ve kıyıma uğramış bir halka uzanırlar. Aşk, Şiir sevgidir, dünyanın türküsüdür. Ne var ki, sevgi de, dünya da ancak aşkın ve kadının türküsü arasından yükselebilir. Eluard, "şair, esin (ilham) alandan çok esin veren kişidir," der. Elbette, başkalarına esin vermesi için onun da sevgilisinden bir armağan alması gerekir. Bu yüzden, şairin yaratışı ve alınyazısı hep bu çatışmaya, aşk ile aşkın ölümü arasındaki bu çekişmeye bağlı kalmıştır. Gene de, en acı yaşantılara karşın, son söz hep aşkın olmuştur. Breton a göre Çılgın Aşk, kendi dışında kalan her şeyin atılmasıdır; Eluard'a göre ise aşk yıldan yıla başkalarına daha çok yaklaşma halini alacaktır. Bir kadın ister ihanet etsin, isterse çekip gitsin,

yalnızlığın gecesi yeni bir aşk doğuracak ve şair-insan kendini güpegündüz öbür insanların arasında bulacaktır.

Eluard'ın şiiri apaydınlıktır; gerçi içinde geceye özgü zenginlikler de vardır, ama ışığı ne dışarıdan gelmedir ne de soğuktur. Derinliklerden fışkıran bir alevdir sanki; öylesine ruhun hareketleriyle beslenmiştir, tıpkı bir yangının sık ağaçlarla beslenmesi ya da gizli özsuyunun ışınlarla beslenmesi gibi... İşte şair, bu iç ateşle güneşin dış ateşini özdeştirir. Aslında, kendisi de efsanelik bir ateştir; insanoğlunun Promete'cil gücünü gösterir, nasıl ki âşığın da gücünü gösteriyorsa... Yaşamanın, istemenin, kardeşliğin sıcaklığı bu alevle tutuşur, ruhsal ve cinsel yönden erkekçe bir onur onunla birlikte boy atar. Bu eserde, gizli ateşle herkesin güneşi birbirine karışır; insanları daha iyi yaşamaya, kendi tarihlerinde olduğu kadar, asıl tarihte de yalnızlığı yenmeye çağırır, bunun için durmadan parıldar. Hastalık ve savaş (ki o da bir toplumsal hastalıktır) genç şairi çarpar, 1918'de aşağıdaki dizeleri yazar; bunlar, gür bir eserin kapısını açan anahtarlardır; bir savaşın ertesinden öbürüne değin uzamış, çeşitlenmiş, fakat özleri değişmemiştir:

Bir ateş yaktım bırakınca beni gökyüzü
Bir ateş yaktım olayım diye dostu
Bir ateş kış gecesine gireyim diye
Bir ateş daha iyi yaşamaya doğru
Gün bana ne verdiyse verdim ben de ona
Ormanları fundaları buğday tarlalarını asmaları
Ve yuvaları ve yuvalardaki kuşları
Ve evleri ve anahtarlarını evlerin
Ve böcekleri ve çiçekleri verdim ve kürkleri ile şenlikleri
Yaşadım yalnız alevlerin çıtırtısıyla
Sıcaklığının kokusu yetti bana
Bir gemiydim sanki kapalı suda batan
Sanki bir ölüydüm ortada kalmış yapayalnız

Bu ilk ateşe ilk aşk bütün gücünü verir. Aşka güvenini açıkladığında Eluard, yirmi yaşındadır: "Gök açık da olsa, kapalı da olsa, insan sevmedikçe onu göremez." 1951'de, ölüme yaklaştığı bir sırada, "Başından beri aşka tapmıyordum ben," diye itiraf eder ve şunları ekler: "Onların ne odu vardı, ne de ocağı / Ateşi buldular sonradan / insanları buldular." Rimbaud, "Aşkı bulmak insanı ve eylemini (yani ateşi) bulmak değil midir?" diye sorar. Aşkın değişimini hiçbir şair Eluard kadar güzel

duyuramaz bize. Bu değişimin aşırı yalınlığı ve katkısızlığı gerçeküstü imgelerle çiçeklenir, olağanüstü bir nitelik verir onlara. Öyle bir nitelik ki kimse karşı koyamaz ona: "Bütün yaşamım seni dinler..." "Bütün dünya senin saf gözlerine bağlanmış / Kanım onların bakışıyla dolaşıyor damarlarımda..."

Eluard'da bakışla, okşamayla, gözle, elle yapılan bir çeşit aşk ayini vardır. Görmeyen şair kördür, ancak sevilen gözlerin aydınlığıyla ışığa kavuşabilir. Bu kadıncıl aydınlığı yaratmak şaire düşer: "Bir tek okşamayla pırıl pırıl ettim seni." Öte yandan, yalnızlık ve ayrılık yaşamın yadsınması demektir: "Ve sen orada bulunmayınca / Uyuduğumu sanırım / Düş gördüğümü sanırım / yaşamadığımı." "Ne kadar sevmekteyim onu bilemiyorum / O mu yok olan, ben mi ayıramıyorum." Aşkın yokluğu bir uçurumsa, varlığı da sınırsız bir vaattir, sabırsız ve açık bir vaat:

"Gel, çık artık. Birazdan, gök dalgıcı, en hafif tüyler boynundan yakalayacak seni.

Yer ancak gerekeni taşır ve güzel kuşların gülümser. Aşkın gerisindeki gölge gibi, üzüntünün ülkesinde, görünüm örter her şeyi.

Çabuk gel, koş. Vücudun düşüncelerinden daha hızla gitsin ve hiçbir şey —anlıyor musun? Hiçbir şey- geçemesin seni."

Çiftler sürekli bir değişim içinde bulunurlar: Âşık alev olur, sevgili su olur: "Bol ışıkla biçimini değiştiriyordum senin. Nasıl ki, bir pınarın suyu bardağa konunca değişiyorsa, insan da elini bir başka elin içine koyunca değişiverir. “Ya o sevdiğine döner ya da sevdiği ona. Bu karşılıklı dönüşümün birliği yaşamın bütün özelliklerini değiştirir.- Düş parıldar, güneş hayale dalar, sessizlik konuşur:

Dinelir gözkapaklarımın üstünde
Saçları saçlarımın içinde
Ellerimin biçiminde elleri
Gözlerimin renginde gözleri
Yitmiş gitmiş kuyusunda gölgemin
Göğe fırlatılan taş gibi
Gözleri açıktır hep açık
Uyutmaz beni bir türlü
Düşleri ışıl ışıl düşleri
Güneşleri bastırır güneşleri
Güldürür ağlatır güldürür beni
Konuşturur bilemezken ne diyeceğimi

Eluard'ın özellikle gerçeküstücü şiirlerinde aşk süreklidir, ama durgun değildir-, yaralanıştan coşkunluğa, şefkatten şiddete dönüşebilir. Değişmeyen tek şey, onun saflığıdır. Bu saflık dilin saflığıyla bir birlik oluşturur.

Acılarla dolu aşk, gerçeküstücülükte görülen tasayla ilişkilidir; ama, bu tasa, insana vergi coşkunluk durumuyla da alttan alta çelişmektedir.

Günbatımında bir yüz
Bir beşik ölen yapraklarda
Çıplak bir yağmur demeti
Gizlenen güneş
Suyun dibinde kaynakların kaynağı
Kırık aynaların aynası
Bir yüz terazisinde sessizliğin
Günün son ışıklarının sapanları için
Çakıltaşları arasında bir çakıltaşı
Unutulmuş bütün yüzlere benzeyen bir yüz

İsteğin gözyaşından ayrılmadığı, okşayışın tatlılıktan çok acılık doğurduğu sarsıcı bir aşkla gelen baş dönmesi. Acının Başkenti, Dolambaçsız Yaşama, İnsan Piramidi gibi eserlerdeki şiirlerle bizi sarar. Önce bir aşkın, sonra bir kadının ölümü şairin yaşamında iki kez tekrarlanır ve bu, onu, ancak Rimbaud'nun Cehennemde Bir Mevsim'indekiyle karşılaştırılabilecek bir yıkımdan geçirir. Gerçi Rimbaud cehennemden çıkar, ama şiiri de bırakır. Oysa, Orpheus Euıydike'sini yitirir, ama lirini bırakmaz, onunla gene aşkını yani yaşamını dile getirmeyi sürdürür. Onun gibi, Eluard da, yitirilmiş aşkın ötesinde anılarla kazanılacak mutluluğun süregelen varlığına bizi inandırır. Acı bir ayrılmadır bu, ama bir daha buluşmama değildir. Nitekim, sevişme anları gizemli bir biçimde yaşayadurur:

Bulutlar adına söyledim onu sana
Deniz ağaçları adına söyledim
Dalgalar adına dallardaki kuşlar adına
Gürültü taşları adına
Sevişen eller adına söyledim
Bakan göz bakılan göz adına
Göğü bezeyen uyku adına
Pusulu geceler adına
Yoldaki parmaklıklar adına söyledim

Ak alın açık pencere adına
Düşündüklerin konuştukların adına
Sonu gelmesin diye söyledim
Bu okşayışın bu güvenişin bu inanışın
Sonu gelmesin diye

Neyse ki yeni bir aşk doğar ve onunla birlikte Rönesans başlar. Sevgi, yaşam, şiir gene yürürlüğe girer; ama tutkuda, yaşamayı karşılayışta, dilde yeni ayrımcıklar (nuanres) belirir. Özellikle gerçeküstücü dil özgürlüğü ve imge demetleri dışarıdan çelişik görünen, ama karşılaşmaları kendisine çekici bir güç veren iki Öğeyi birleştirir: Bir yandan; şiire serpilmiş şaşırtıcı, hatta yapmacık buluşların doğal zenginliği; öte yandan derin doğrulamalar, deyişler ve tam bir anlatım yalınlığı. (...) Dildeki bu çifte hareketi şiirlerin bağrındaki sıralanış karşılıyor gibidir: Görülmedik imgeler (şairin kendiliğinden bilinç üstüne çıkmalarına göz yumduğu bu alışılmadık harikalar) ile aşırı bir basitliği olan ve en beylik, en gündelik verilerden alınan imgeler art arda gelir. Olağandışı imgeler en olağan imgelerle gerçeklenir ve olağan imgeler olağandışı imgeleri canlandırır: Bilinenle bilinmeyen, görünenle görünmeyen birbiri içinde erir. Örneğin, Dolambaçsız Yaşama da- ki bir şiirde bu, böyledir: "Bir gülüş sarı salkım saçlarda" dizesi "Güzün dumanları / Kış külleri" dizeleriyle kapı komşudur. Halk Gülü'ndeki şu dizelerde şair, aşkın büyülerini ve onların yüceltici sunularını günlerin güzelliğini belirten en alışılmış gözlemlerle pekiştirir:

Geceyi bekleyelim geceyi
Hava döşek gibi güzel
Tapılası kızların en tatlısı en ateşlisi
Sevgilisinin uyuyan heykeli önünde diz çökmüş
Uyumayı düşünmüyor bile
Geceyle gündüz güzelleşiyor gitgide

Aslında, Breton'un da belirttiği gibi, gerçek ile gerçeküstü Eluard'ın şiirinde bileşik kaplara benzer. İçlerinde bilinen ya da bilinmeyen, alışılmış ya da alışılmamış imgeler yanarlar, ama geride dışık (cüruf) değil, —Eluard'ın da değindiği üzre— şiirlerde görülen o "büyük beyaz boşluklar"ı bırakırlar; ateşli anılar "sessizliğin bu büyük boşluklarında geçmişi olmayan bir coşku yaratmak için erirler." Eluard'ın şiiri, bu yüzden, oldum olası yalınlığa yönelmiştir. Herkesin her günkü sözcükleri ve imgeleri şiirlerde gittikçe daha çok yer kaplar; öyleyken, gerçeküstücülerde rastlanan o dil ve hayal gücü azalmaz.

Çekilen acılar şaire oldukça durulmuş bir dünya getiren yeni bir aşkla el ele yürür. Nitekim, Dolambaçsız Yaşama gene doğru ve arınmış varlığı sarsan şiirleri kucaklar. Ancak, aşkın can çekişme- sidir ki evrenini daraltarak şairi yoksullaştırır. Gelgelelim, bir başka aşkın doğuşu bu temel seçmeyi doğrular, yaşamayı dolgunluğa kavuşturur. O zaman nesneler de, varlıklar da ayrışmaktan kurtulurlar, artık yalnızca kendilerini anlatmaya, geleceğin taşıyıcıları haline gelmeye şairin ve karısının baktığı gözler gibi verimli olmaya başlarlar; Verimli Gözler şarkı söylemeye koyulurlar.

"Gene de kuvvet yaşamanın dayanakları olarak kalır." Bunlar öyle dayanaklardır ki, Eluard, bundan sonra şiirden hep onları ortaya koymasını, sağlamlaştırmasını ve çoğaltmasını bekler. Eğer aşk sözlerinde hâlâ kendini kuşatan gizli bir tehdit seziyorsa, bunun nedeni, gölgenin son kez geri gelişi değil, ateşin bir daha sönmeyişidir.

Bir şey istemedim seni sevmekten başka
Fırtınalar doldurdu vadiyi
Balıklar kıyıları
Yalnızlığımdan bir kavuk ördüm sana
Bütün gece saklansın diye içine
Geceler gündüzlerle barışsın diye
Göreyim diye gözlerinde
Yalnız seni düşündüğümü
Senin hayalinle donanmış dünyayı
Yalnızlığımdan bir kavuk ördüm sana
Görmeyeyim diye geceyi gündüzü
Gözlerin onları düzene sokmamışsa

Geceler ve gündüzler "Doğal Akışı"na kavuşur, ikinci ve sevgili karısı Nuseh'un yardımıyla şair yeri, göğü, yıldızlan, kuşları, bitkileri, hayvanları ve insanı yeniden karşısında bulur.- "Günümüzde şairlerin yalnızlığı siliniyor. İşte, onlar da insanlar arasında birer insan oldular, işte onların da birer kardeşleri var." Yalnızlık yenilince, eskiden kötü olan şeyler iyiye yönelir, eskiden umutsuzluk getiren şeyler umuda çevrilir. Böylece, eskiden kötü bunaltıyı gizlemeye yarayan, ama şimdi yaşamı değiştirme tutkusunu taşıyan irade, gecenin belirsiz girişimlerinden gündüzün kesinliğine ulaşır: Eskiden yalnızca iki kişinin yaşamını mutlulukla değiştiren aşk, şimdi bütün insanların mutluluğunu ister, gelecekte herkesin mutlu olmasına çalışır:

Gökyüzü genişleyecek

Yerimiz olacak oturmak için
Yıkıntılarında uykunun
Sığ gölgesinde dinlenişin
Bırakılmışlığın yorgunluğun
Toprak canlı gövdelerimizin biçimini alacak
Rüzgârlara kapılacağız hepimiz
Gözlerimizden geçecek gündüzler geceler
Gene de değişmeyecek gözlerimiz
Bizim temiz havamız belirli yerimiz
Giderecek alışkanlığın oyduğu gecikmeyi
Hepimizin yeni anıları olacak
Duygulu bir dili birlikte konuşacağız

Eluard, "Duygulu bir dili birlikte konuşacağız," der. Lautremont ise "Şiiri bir kişi değil, herkes birlikte kurmalı," der. Ortaklaşa sözün baştacı edilmesini bekleyen şair konuşur: "Bütün gözlerin görmesi için /Düşünen bütün gözlerin" "Konuşmak kucaklamak kadar bereketli olsun diye." Sonra şunu öne sürer: "İnsan isteseydi, güzellikten başka bir şey olmazdı dünyada." Ardından da şunu söyler: "Her insan Promete'nin kardeşidir."

1936'da Eluard "Şiirsel Açıklık" başlıklı yazısında şairlerin hak ve görevlerini şöyle açıklar: "Vakit geldi, artık bütün şairlerin hak ve görevi öbür insanların yaşamına, ortak yaşama katılmaktır." "Evet ekmek şiirden daha yararlıdır, ama, sözcüğün bütüncül ve insancıl anlamıyla aşk, sevmek tutkusu şiirden daha yararlı değildir." Eluard daha sonra yaşamın şiirsel birliğini çok iyi belirten şu görüşü savunur: "İnsan zekasının kavrayıp yaratabildiği her şey, aynı damardan gelir; eti, kanı ve kendisini çevreleyen dünya ile aynı maddeden çıkar."

İspanya Savaşı, dostlarının şiirinde olduğu gibi Eluard'ın şiirinde de umut uğruna yapılan kavgayı belirtmeye yönelir. Guernica Zaferi 1942'de yayınlanan Şiir ve Doğruluk adlı eserdeki kısa ve dokunaklı ürünleri haber verir:

Ödettiler size ekmeği
Yeri göğü suyu uykuyu
Ve yoksulluğunu
Yaşamınızın

Bu dönemde aşk korkudan daha güçlü görünür, neden derseniz, kadın var olan her şeyi erkeğe iletir, süreyi ve uzaklığı ortadan kaldırır, şairin görüşünü yeniler de ondan:

Her şey yenilendi her şey gelecek oldu

... Barışın son yıllarını gölgeleyen bütün tehlikeler, sevginin ve ondan doğan kardeşlik duygusunun Eluard'a sağladığı iç barışı bozamaz. Bir Eksiksiz Şarkı'dır bu, düşlerin ve bilincin şarkısıdır:

"Hiçbir uyuşmazlık yok, ışık ile bilinç geceler ve düşler kadar, sırlar ve yoksulluklar kadar eziyor beni."

Evet, bir şarkıdır bu-, çiftlerin şarkısıdır, dolayısıyla bütün insanların, bugünün ve onun bilinmeyen mutluluğunun şarkısı, mutlu geleceğin, yarının şarkısı:

Ne varsa bizimle yaşayacak
Hayvanlar altın sancaklarım benim
Ovalar tatlı geçmişim
Canım yeşillikler içli kentler
İnsanlar size gelecekler
Gözyaşları yaralar terler size gelecek
Düşlerin güllerini dermeye
İnsanlar işte şurada duygulu iyi
Atmışlar ölümden de hafif yüklerini
Ne güzel uyuyorlar güneş altında nar gibi

Eluard, eserlerini doğurduğu gibi iradesini de belirleyen bu içten gelme umut adına, şiirle karışan gerçek adına, gölgeler arasından çıkıveren ışık yani şiir adına konuşacaktır; kaçınılmaz bir işkenceye boyun eğmiş Fransa'da başkaldırışın ve sıkıştırılmış ama yenilmemiş aşkın çığlığını duyuracaktır.

1936'da şöyle diyordu: "Gerçeküstücülük düşüncenin herkese vergi olduğunu göstermeye çalışıyor-, insanlar arasındaki ayrımlan azaltmaya uğraşıyor; bunun için, eşitsizliğe, alçaklığa ve hilekârlığa dayanan saçma bir anlayışa hizmet etmeye yanaşmıyor."... "Bir sözcük var ki coşturuyor beni, duyunca ürpermeler geçiriyorum; büyük bir umuttur o, umutların en büyüğüdür, yıkıcı güçleri ve insanları ezen ölümü yenmenin umududur: Bu sözcük, kardeşleşme'dir." Gerçeküstücülüğün bu gönüldeşliği ile Eluard'm 1942'de yaptığı şu çağrı arasında bir uyuşmazlık yoktur:

(...)
Yıkık sığınaklarıma
Sönük fenerlerime
Duvarlarına sıkıntımın
Yazarım adını

İsteksiz yokluğa
Çıplak yalnızlığa
Ölümün basamaklarına
Yazarım adını
Düzelen sağlığa
Kalmayan tehlikeye
Anısız umuda
Yazarım adını
Ve bir tek sözün gücüyle
Başlarım yeniden yaşamaya
Seni tanımak için doğmuşum
Seni çığırmaya
—Özgürlük

Herkese açılan şiirin yolu üstünde, en büyük baskıya karşı koyan sesleri, Şairlerin Onuru'nda duyurmuş olmak şerefi Paul Eluard ile arkadaşı Jean Lescure'ün olacaktır. Dünya Savaşı'ndan sonra Eluard, kendine pek ağır gelen mutsuzluğu tanıyacaktır: Sevgilisinin ölümü... Yeniden o dayanılmaz yalnızlığa bir daha gömülecektir. Fakat, ölmezden önce, üzerinde bütün varlığının ve eserinin bir tek alev halinde çiçeklendiği o gerçeği yeniden bulacaktır: Aşk... Sevişen bir çiftin şiiri bugün olduğu gibi yarın da herkesin yaşamında işler. Sevilen yüz yararlıdır, yer ve zamanın sınırlarını aşarak herkese ışınlar gönderir:

Nicedir yüzüm yararsızdı
Ama şimdi
Sevilesi bir yüzüm var
Mutlanası bir yüzüm
İyilik dans ediyor dudaklarımda
Ölümsüzdür evim benim
En büyük kural:
Yıkana karşı çıkandır
Sevilmeye layık olan

Böylece, alabildiğine duyarlı ve mutsuzluğu aşmış olan Eluard'ın şiiri, katıksız bir mutluluk türküsü olarak kalır. Şairin soluması gibi duru, kendiliğinden, içten gelen bu şiir en kardeşçe, en evrensel dili konuşur. Öylesine yalındır, gündelik sözcüklerle kurulmuştur, en alışılmışların yanında en az görülenleri de kapsar. O, öyle bir alevdir ki, bağrında güzel, verimli, ateşli, insancıl ile öğeleri, nesneleri, düşleri, varlıkları birlikte taşır:

İnsan oldum taş oldum
İnsanda taş taşta insan oldum
Gökte kuş oldum kuşta gök
Ayazda çiçek oldum güneşte ırmak
Çiyde pırıltı
Kardeşçe yalnız kardeşçe özgür
(Çeviren: Asım Bezirci)

ELUARD'DA TOPLUM

Aragon

Son günlerde Cehennem'de Bir Mevsim'i sahnelemeye kalkışan birtakım oyuncular çıktı ortaya. Söylenenlere bakılırsa, Rimbaud'nun cehennemini gözlerimizin önüne sermek için hiçbir şey esirgenmiyormuş: Ne şeytanlar, ne ateşler, ne kızgın şişler, ne de ızgaralar... Öyle ki bu, ancak XX. yüzyılda geçerli olan basit dil anlayışıyla, dar açıdan ele alınan sözcüklerin sıkıcılığıyla, imge ve söyleme ilişkin bilgisizlikle ölçülebilir.

Adı geçen cehennem için yapılanlar Eluard'ın Siyasal Şiirleri için de yapılırsa, kitap nasıl okunacaktır?

Bilindiği gibi, eser iki bölümden oluşuyor: Biri, tam anlamıyla cehennemde bir mevsimdir, öbürü ise bunun olumsuzlanmasıdır; ama burada ne masalsı opera vardır, ne de Rimbaud'nun sözünü ettiği o "mutlulukla ölümü dişleme". Acaba karşıtlık ve bağlılık aynı zamanda görülecek midir? Bir insanın yüceliği ve acısı okurun karşısına hangi kılıkla çıkarılacaktır?

Mademki cehennem var, öyleyse bizim cehennemimiz yeryüzündedir.

CEHENNEM

Bir insanın ufkundan herkesin ufkuna... Bu insanın ufkunu onulmaz bir mutsuzluk kaplayıp da içinde ölü karısının[1] hayalinden başka bir şey kalmayınca, perde onun üzerine açılır (tiyatro- daymış gibi, utanarak). Bu iki mevsim -Rimbaud ile Eluard'ın mevsimleri— arasında o korkunç insancıl ayrım vardır. Düzyazıyla karışık bu şiirlerde yapıca bazı benzerlikler bulunursa, burada Rimbaud'nun Söz Simyası ("Veda Ettim Dünyaya Türkülerle") anılmalıdır. Cehennemlerin her biri öbüründen, doğa ötesi cehennem bu gerçek cehennemden çok ayrıdır. Nitekim, gerçek cehennemde kahırlı koca yoktur, bir yudumluk zehir ile bir aziz Şeytan ve öte dünyanın ateşi yoktur. Yalnızca yaşamın, sevgiliden geride kalmanın 'cehennem azabı' vardır.

Evet, cehennemin birinden öbürüne çok yol var. Ama Söz Simyasının yardımıyla Eluard'ın geçtiği yer burası değil. Bu onun için artık eski bir hikâye. Ya genç Rimbaud... Fakat dram burada başladığında, Eluard çoktandır güzelliği selamlamayı bilmektedir. 0, öteki gibi, çılgınlıklarından birinin hikâyesini anlatmaz bize, dertli biri gibi yalın konuşur. Çılgınlık-dil yetisini, her türlü anlatım yolunu zorlayan bu çılgınlık— onu da kendisi için değil, başkaları için konuşturur. Çılgınlığın yansısı, gölgesi olan ve Rimbaud'nun gölgesiyle ezilen bu yüzyıl onu çok önce tanıyıp yaşadı. Eluard da onun içinden geçti: Otuz yıl önce, neredeyse çocuk sayılacak yaşta Ödev ve Tasayı, Barış Şiirleri'ni yazarak Rimbaud'nun o ‘ünlü 'bir yudumluk zehir ini içti, karanlıklar ayartmasına kapılarak çağının okulundan kaçtı. Sonunda "Guernica"nın, "Özgürlüksün, "Karartma"nın şairi olarak ortaya çıktı. Çünkü onun cehennemi orası değildi.

Cehennem daha sonrası için ayrılmıştı ona. Sahneye konmayacak türde bir cehennemdi bu: Tek şeytan acıydı orada, işkencelerle taşkınlıklar aynı sapma içinde birbirine karışmıştı. Bir adam tam anlamıyla burada yitiyor, yitmeye gidiyordu... Zorlu, yaman bir mevsimdi bu, bizler de güçsüzlüğümüzü duya duya bu büyük batışı gözlüyorduk. Bir daha oraya dönmek istemiyorum. Ayrıca, şairin içinden gelenlere de bir şey ekleyemem:

Bırakın bir düşüneyim yaşamama yardım edeni

ORPHEUS

Yazık, orada bırakacağım dostumu, adını andıkça içim yanıyor, sanki yazdıklarımı okuyamayacakmış gibi. Bundan ötürü, ben de ünlü Orpheus'tan[2] söz açacağım burada. Biliyorsunuz.- Orpheus cehenneme inmiş ve oradan tek başına çıkmıştı. Ardında, cehennemin kıyısına bağlı o ölü kadının, eşi Eurydike'nin silinen görüntüsü kalmıştı uzakta.

Halkın, herkesin göğüne kavuşan Orpheus üstüne ne biliyoruz? Ripha dağlarını aştığını, Tanais ırmağının karlarını geçtiğini. Türküleri bize ulaşmadı hiç, tasarlayabildiğim kadarıyla cehennemin havasını korumuşlardır. Belki de bir masalsı operanın yiğitlik havasını yansıtan Glück un[3] inleyişidir bu. Gerçi Orpheus karların yağdığı ya da Mainad'ların[4] yakıcı ışıklarını açtığı gökyüzüne kavuşmuştu, ama insanları bulamamıştı. Üstelik, gökle cehennemin insanlar için tek bir bütün olduğunu da anlayamamıştı: Bu bütünün adı Yeryüzü'dür.

Eluard'ın büyüklüğünün de burada olduğu bir gün anlaşılacak. Ne Rimbaud, ne Orpheus. Yeryüzünü onda yeniden bulan bir insan şöyle diyecek:

Bırakın bir düşüneyim yaşamama yardım edeni
Umut veriyorum bezgin insanlara
İşte orada sevginin gürbüz sevinçleri

Onun yaşamasına yardım eden şey, başkalarının yaşamasına yardım etmektir. Orpheus bunu düşünmemişti. Yazık ki masalsı opera da düşünmedi.

CENNETLE CEHENNEMİN BİRLEŞMESİ

William Blake'in şiirinin bu başlığını düşünüyorum. Sonra da cehennemi belirten imgesini. Romantik bir cehennem resmediyor Blake: Kendi gizli gökyüzünün görüntülerine göre değil, bir gerçek metallurji fırınına göre. Galles ülkesinden gelmiş, arıtma fırını önünde duran işçileriyle.

"Bir insanın ufkundan herkesin ufkuna", öncelikle bu, "bir insanın cehenneminden ortak cehenneme" demektir.

Kan rengi çalılar var İspanya'da
Yunan göğü renginde çalılar var
Ekmek kan gökyüzü ve umut hakkı
Kötülükten tiksinen bütün iyi insanlar için

İstense de istenmese de bir şey değişmez. Orpheus'a karşı Mainad'lar haklı çıkar sonuçta. Bunu bilseydi, kalkıp kendini sokak fenerine asar mıydı Nerval? Genç Rimbaud ancak Harrar'ı buldu ve o bozgunu, o kaçışı. Hiçbiri cennetle cehennemi birleştiremediler. Benzer ya da karşıt kendi cennet ve cehennemlerini tüm insanların cennet-cehenneminde tanıyamadılar. Kaçışı, yenilgiyi, ölümü seçtiklerinde acaba yaşamın bir çeşit kavga olduğunu biliyorlar mıydı? Yaşamın karşıtların birliği olduğunu ve bunun ölümle çözülüp sona erdiğini biliyorlar mıydı? Gerçekte insanlar da birbirinden ayrılmaksızın var olan bu iki şeyi —cennetle cehennemi— yalnızca ölümle düşünürler. Oysa, cennetle cehennemin birleşmesi yaşamdır, melekle şeytanın savaşımı olan yaşam. İnsan da yaşam demektir.

İşte burada Eluard ortaya çıkar yeniden. Onunla getirdiği örnekle bazı şeylere son verilir. Belirli bir şair görüşü asılır tarihin vestiyerine. Eski çelişkinin aşılmasını artık hiçbir şey önleyemeyecektir: Düş ile eylem, cennet ile cehennem, salt şiir ile siyaset arasındaki çelişki sona erecektir. Çünkü cennetle cehennemin birleşmesi yeni bir ad taşıyacaktır: Politika, Orpheus'un Mainad'lara söyleyemediği Grekçe sözcük, geçmişin şairlerinin dudaklarında ölen sövgü, birimizin ve hepimizin dramının ortak çözüm yolu, bir insanın ve bütün dünyanın ufku, çelişkiyi çözen üçüncü terim, savaşımın büyük yasası, yaşamın ilkesi, Herakleitos ateşi...

ELUARD'IN TOPLUMSAL, SİYASAL ŞİİRLERİ

İnsanların yaşamındaki cehennemi tanıyan şair, kendi cehenneminin de ondan soyutlanamayacağını öğrenmiştir. Bilmektedir ki, mutlulukla ölümü dişleme bir yalandır; cehennemden hoşlanma bir acı alaydır; mutluluk arayışı zorunlu olarak bir insanı tüm insanlarla karıştırır; kendi acısının üstüne basarak insanları yolundan saptıran büyük çığlıklar atmak suçtur. Artık masalsı operanın sonu gelmiştir. Yaşam, masalın foyasını ortaya çıkarmıştır. Ağaç dersem bu bir ağaçtır, ekmek dersem ekmektir; kurultay ya da sokak ya da Varşova dersem... Evet, en yalın sözcükler bile şimdi müziktir, masalsı opera ölen bir çocuk için susmaktadır. Bugün tartışma konusu olan dil değil, şiirin kendisidir. Yasaklamalar, sınırlamalar kalkmıştır: Bütün sözcükler şiirseldir, yeter ki onlar yaşamın sözcükleri olsunlar. Çünkü şiir pratik gerçekliği amaçlamak zorundadır.

Cennetle cehennemin evlenip birleşmesi, aynı zamanda, gerçeklikle güzelliğin de içten, sımsıkı kaynaşması demektir. Eluard'ın toplumsal şiirleri işte böyle bir birleşmenin ürünüdür. Şair artık kendini insanlardan ayırmıyor, "Şimdi gerçeği selamlamayı biliyorum" diyor...

Hadi, sahneye koyun bunu, gücünüz yetiyorsa! Şiirde olduğu gibi düzyazıda da 'umut' diye geçen mutluluğa inancı sahneleyin bakalım! İnsanın sonsuz yetkinleşme gücüne inanmaktan başka din, dünyayı değiştirme olanağını sağlayandan başka felsefe ve cehennemin dibinde bile kamu cennetinden, insan mutluluğundan başka ufuk tanımayanlara özgü bir duygudur bu.

Eluard'ın siyasal şiirlerinin amacı pratik gerçekliktir. Bu şiirler Fransa'da 1948'de Charles Baudelaire'den hemen hemen yüz yıl sonra yayımlandı. Baudelaire o sıra şunları yazıyordu:

"Öyleyse dağılın artık Rene'nin, Obermann'ın, Werther'in aldatıcı gölgeleri, boşluğun sisleri içine kaçın. Aylaklığın ve yalnızlığın korkunç yaratıkları, Genezareth gölündeki domuz yavruları gibi büyülü ormanlara dalın. Ancak düşman perilerle romantik, delibaş koyunlar sizi oradan çekip çıkarsın. Eylem cini artık aramızda yer vermiyor size... Ne yüce bir yazgıdır şiirin alınyazısı! Sevinçle de üzünçle de olsa, şiir hep o tanrısal ve düşsel niteliği taşır bağrında. Durmaksızın, yok oluncaya kadar olgunun tersini söyler. Zindanda başkaldırıya dönüşür; hastane penceresinde yakıcı iyileşme umudu olur; pis ve yıkık tavan arasında incelik ve bolluk perisi gibi süslenir; ama göstermekle kalmaz, onarır da. Her yerde günaha boş

verir. Onun için, ey tanrısal şair, şarkı söyleyerek geleceğe git! Halkın umutlarının ve görüşlerinin yankısı olsun şarkıların."

Bir zamanlar Pierre Dupont'un[5] çok sözü edilirdi. Şimdiyse Paul Eluard'ın. Üstelik, yüz yıl içinde dünya öylesine değişti ki, şiir artık olguya karşı çıkmayla yetinmiyor, ona yardım da ediyor. Çünkü bizler de tanrısal ütopya çağından insanları etkileme çağına geçtik.
(Çeviren: Asım Bezirci)

---

[1] *28 Kasım 1946'da Eluard'ın 17yıllık eşi Nusch ölüyor. Bu olay, şairi çok sarsıyor, uzun bir mutsuzluk dönemi geçirmesine yol açıyor -ç.n*

[2] *Orpheus: Grek efsanesinin ozanı. Sesi ve çalgısıyla hayvanları, bitkileri, hatta taşlan bile büyütüyordu. Karısı Eurydike bir yılanın sokmasıyla öldü. Orpheus onu bulmak için yeraltı dünyasına indi. Ezgileriyle Cehennem tanrılarını yumuşattı. Önden yürümesi ve arkasına bakmaması koşuluyla Eurydike'nin yeryüzüne çıkmasına izin verildi. Fakat Orpheus dayanamadı, başım geriye çevirdi. Bunun üzerine tanrılar kızdılar. Euıydike duman olup yellere karıştı. Orpheus yalvardı yakardı ama bir daha onu göremedi -ç.n.*

[3] *Christoph Willibald Glück (1714-1787): Alman bestecisi Orpheus(1762) adlı bir operası vardır -ç.n.*

[4] *Mainad'lar: Dionysos (Bakkhus) dinsel törenlerini kutlayan kadınlar. Yap- tıklan kanlı ayinlerden birinde Orpheus'u parçalayarak öldürürler. Çünkü Orpheus, Kikonların bütün kadınlarım hor görmüş, hiçbiriyle evlenmeye yanaşmamıştır -ç.n.*

[5] ** Baudlaire, "Pierre Dupont", Ağustos sonu 1851. Bak. Art Romantique,
Paris, 1968, s. 73-82, Garnier-Flammarion -ç.n.*
** Pierre Dupont (1821-1870): Popüler Fransız şair ve şarkıcısı. Baudlaire iki uzun eleştiri yazarak, halkın duygularını başarıyla dile getirdiği için onu övmüştür -ç.n.

SEÇME ŞİİRLER

Paul Eluard

Açıklama: Altında çevirenin adı bulunmayan şiirler A. Kadir ile A, Bezirci'nin birlikte yaptıkları çevirilerdir.

KARARTMA

Kapılar tutulmuş neylersin
Neylersin içerde kalmışız
Yollar kesilmiş
Şehir yenilmiş neylersin
Açlıktır başlamış
Elde silah kalmamış neylersin
Neylersin karanlık da bastırmış
Sevişmezsin de neylersin
Çeviren: Sabahattin Eyüboğlu

AŞK, DOĞA VE İNSAN ADINA

Bulutlar adına söyledim onu sana
Deniz ağaçları adına söyledim
Dalgalar adına dallardaki kuşlar adına
Gürültü taşları adına
Sevişen eller adına söyledim
Bakan göz bakılan göz adına
Göğü bezeyen uyku adına
Puslu geceler adına
Yoldaki parmaklıklar adına söyledim
Ak alın açık pencere adına
Düşündüklerin konuştukların adına
Sonu gelmesin diye söyledim
Bu okşayışın bu güvenişin bu inanışın
Sonu gelmesin diye

BİZ İKİMİZ
El eleyken biz ikimiz
Sanırız her yer evimiz
Serin bir ağaç altındayız
Evlerin köşesinde çatıların altındayız
Apaydınlık boş sokaktayız
Buğulu gözlerindeyiz kalabalığın
Akıllıların delilerin yanındayız
Küçüklerle büyüklerle iç içeyiz
Yok aşkın gizlisi saklısı
Ortadayız işte çırılçıplağız
Sanki bütün sevişenler yanımızda *Çevireni A. Kadir*

ALNIM CAMDA

Acıların bekçisi gibi alnım camda
İşte gecesini yaşadığım gökyüzü
Açık ellerimde ovacıklar
Kat kat ufuklarında öylesine durgun
Acıların bekçisi gibi alnım camda
Ararım seni bekleyişin bile ötesinde
Benim bile ötemde ararım seni
Öyle alışığım ki sana
Şaşırmış kalmışım
Yok olan kim burda
Sen misin ben mi

GÖZLERİN SABIRLA BEKLERDİ BİZİ
Gözlerinde bir gemi
Giderdi pupa yelken
Gözlerin bir ülkeydi
Aranınca bulunan
Gözlerin sabırla beklerdi bizi
Ağaçlar altında ormanda
Yağmurda fırtınada
Karda kışta tepelerde
Oyunları içinde çocukların
Gözlerin sabırla beklerdi bizi
Bir vadiydi gözlerin
Çimen gibi ince yumuşak
Can verirdi zayıflara
Çaresizlere güneşi
Gözlerin bekler dururdu bizi
Biz aşkı getirirdik
Gençliğini aşkın diriliğini
Aşkın pınarını getirirdik
Düşüncesini getirirdik aşkın
Ölmezliğini ölmezliğini

AŞK ŞİİR
Dünya portakal rengi dünya mavi
Sözcüklerde yalan yok yanlış falan arama
Artık türküler yakmak yasak size
Sıra koklaşmada şimdi sıra öpüşmede
Haydi çılgınlar âşıklar haydi
Haydi sevgili haydi sevgilinin birleştiren ağzı
Gülümseyin birbirinize dökün içinizi
0 ne cömert elbise öyle
Sanacaklar seni çırılçıplak
Çiçek açar yabanarıları yeşil yeşil
Takar boynuna günışığı
Pencerelerden bir gerdanlık
Kanatlar sarar yaprakları
Senin olmalı bu aydınlık sevinçler bütün
Yeryüzünün bütün güneşleri senin olmalı
Yollarda güzelliğini yansıtan güneşler

GÜL İŞLEMELER
Göz göze bir geldik mi
Yalım yalım tutuşur kardan örtüler
Yaklaşan güneşin altında
Açar kollarını pencereler
İyiliğin yolları boyunca
Açılır kuşlar açılır eller
Günler açılır geceler açılır
Uçsuz bucaksız gökyüzünde
Açılır yıldızları çocukluğun
İnceden bir türkü ağızlarında
Göz göze bir geldik mi
Alır başını gider korku
Saklanır körpe çimenlerde
Ölü tapınaklarda böğürtlenler
Çekerler kuytu gölgeden yemişlerini
Kızıl kara ateşli
Şarabı köpürür toprağın
Uçan arıların başı döner
Köylüler der bir ağızdan
Böyle güzel yıl görmedikti
Göz göze bir geldik mi
Başlar damarlar boşalmaya
Öper dalgalar kumsalları
Aslanlar geyikler güvercinler
Bakarlar açık havaya içleri titrer
Görürler bahar gibi doğuşunu yavrunun
Can katar şehvete durmadan
Cömert ana verimli kadın
Gök toprak girer renkten renge
Doğuş karşı kor ölüme
Göz göze bir geldik mi
Tutuşur duvarlar geçmiş günlerle
Duvarlar yeni günlerle yanar
Dışarıda toprak ana
Uzanır yatağında melek gibi
Yıkar gökyüzü şafakta

Çalgıcının gülen ağlayan yüzünü
Köleyle sultan başlar soyunmaya
Daldan yapraktan
Göz göze bir geldik mi
Sen güpegündüz ben karanlık gece
Bir fısıltı bir istek ne yana baksan
İlk ve son düş ha doğdu ha doğacak

YAŞAMAK

Birbirimize verecek ellerimiz var
Uzaklara götüreyim sizi tutun elimden
Bunca yaşadım yüzüm değişti durdu
Aştığım her eşikte tuttuğum her elde
Baktım kardeş bahar daha canlı daha taze
Kendine ayırdı o iğreti bozgunu ölümü
Yumulup açılan beş parmaktaki geleceği bana
Yaşadım gördüm anladım her şeyi
Başkalarıydı beni yaşatan insanlardı
Aktı yüreğimde bir başka yüreğin kanı
Azalmadı çocukluğum şu kadarcık
Aklığı önünde kör enez kızların
İncecik sarı aydan güzeldi o kızlar
Yaşamanın yollarına vuran aydan
Yollar köpüktendi ağaçtandı çiğden sisten
Tek başına çıkmaz ki ortaya körpe beden
Çıkmaz tek başına yeryüzüne toprağa
İlk peşin yel yağmur soğuk beşikte sallar
Sonra yaz gelir tam bir erkek yapar onu
Uzanan her elde iyiliğim var
Yalnızlık ölümdür ölüm
Sevinçten öfkeye değin öfkeden ışığa
Her gün her saat yerde gökte
Canlıda cansızda yonttum kendimi
Yazlar kışlar geçti ben dinç kaldım
Yaşadım yaşadıkça güç geldi bana
İşte şimdi tam bir delikanlıyım
Yıkıntım üstünde kanım dimdik ayakta
Birbirimize verecek ellerimiz var
Daha güzel değil hiçbir şey
Birbirimize bir orman gibi bağlanmaktan
Yerleri gökleri kavuşturmaktan gökleri geceye
O bitmez tükenmez günü doğuracak geceye

YENİ BOZULMUŞ
Hoşça kal hüzün hoşça kal
Hoş geldin hüzün hoş geldin
Tavan çizgilerinde okurum seni
Sevdiğim gözlerde okurum
Yoksul da sayılmazsın hani
En solgun dudaklar bile seni söyler
Gülümseye gülümseye seni
Hoş geldin hüzün hoş geldin
Sevilen vücutların aşkı
Aşkın gücüsün
Nasıl da sevimli yapar
Gövdesiz deve benzeyen
Umutsuz başı
Senin güzel yüzün
Ey hüzün

CANLI HAVA
Önüme baktım
Seni gördüm kalabalıkta
Buğdaylar arasında gördüm seni
Gördüm ağaçlar altında
Gezilerimin sonunda tüm
Acılarımın sonunda
Dönemecinde gülüşlerimin
Ateşten çıkarken sudan atlarken
Yaz kış hep setli gördüm
Gördüm seni evimde
Gördüm kollarımda
Gördüm düşlerimde
Ayrılmam artık senden

TUTKUN KADIN
Dinelir gözkapaklarımın üstünde
Saçları saçlarımın içinde
Ellerimin biçiminde elleri
Gözlerimin renginde gözleri
Yitmiş gitmiş kuyusunda gölgemin
Göğe fırlatılan taş gibi
Gözleri açıktır hep açık
Uyutmaz beni bir türlü
Düşleri ışıl ışıl düşleri
Güneşleri bastırır güneşleri
Güldürür ağlatır güldürür beni
Konuşturur bilemezken ne diyeceğimi

ÇIPLAK DAĞDA

Odalar çiçekler bırakmaz peşimi
Kokuları gelir rüzgârla
Oğlaklar zıplar oynaşır
Bir kartal fır döner gökte
Sevgi yansımış senin yanaklarına
Nar çiçeği renginde
Yayılır durur insancıl aydınlık
Ölümsüz bir dünyanın yüreğinden kopan insan
Gökyüzüne karanlığını boşaltır
Ateşini yeryüzüne

SENİNLE
Bir bardak gibi tutuyorum elimde sokağı
Büyülü ışıklar içinde
Uçarı sözlerle dolu
Uluorta gülüşlerle
Can meyvası toprağın
İnsanlar dolaşırlar tüy gibi
Mavi yokluk kuşları
Dal gibi solgun bir kız
Gözden kaçmaz
Öyle tasalı
Eskilerden o.küçük kız
Düşlerimi doğrular
Baş eğer isteklerime
Gözetler çocukluk anılarımı
Altın dalgası üstünde toprağın

YAPICILIK OYUNU

Adam kaçıyor at düştü
Kapı da sağır mı sağır
Kesildi kuşun sesi soluğu
Sessizlik onu bitirecek
Hadi kazın mezarını kuşun
Sabırla bekler kışı
Dalda bir kelebek
Yüreği bir ağır bir ağır
Dal eğile büküle
Solucana benzeyecek
Neye ağlamalı kuru dala
Neye ağlamalı leylaklara
Sarı güle neye ağlamalı
Neye ağlamalı sıcak düşüncelere
Neye aramalı gizli çiçeği
Bir yaran olmayınca
— Bunun için aramalı asıl
Bunun için aramalı

SÖZGELİŞİ
Günler bunca zaman
Geçip gitti sevişmeden
Bakılmaz oldu şafağa
Okşayışlarda tat kalmadı
Gülüşler küfür gibi
Elbet duyuyorsun beni
Umutsuz köpek gibi uluyorum
Yalnızlığımıza karşı
Aşkımız susadı sevişmeye
Yağmura susayan ot gibi
Aşkımız aynaya benzese

İNEK
Salmayın ineği
Kısa kuru çayıra
Okşamayan yeşilliğe
Olsun ipek gibi yumuşak
Süt gibi tatlı
Gittiği çayır ineğin
Çocukların aşı
Ottaki süttür
Analar bunu bilin
İneğin önünde ot
Çocuğun önünde süt

SENSİZ

Kırların güneşi çürüdü çürüyecek
Ormanların güneşi uyudu uyuyacak
Yaşayan gökyüzü gitti gidecek
Toprağı akşam sardı saracak
Tek bir yol kaldı kuşlara
Çıt yok ortada bir soluk yok
Nerdeyse bitişin gecesi gelecek
Çıplak bir iki dal arasından
Gelecek gecenin sonuna doğru
Gecelerin azgın gecesi gelecek
Toprakta soğuk soğuyacak
Asmaların altında bir gece
Ne uyku var ne durak
Bir gün ki anısız geçti
Bir düşman ki benzeri nerde
Her şeye karşı herkese karşı
Ölüm ne yalın ne de ikiyüzlü
Kapandı bütün umut kapıları
Sonuna doğru bu gecenin
Bir şeyim kalmadı yitirecek

KOLAY
Sen kalkınca açılır su
Sen yatınca çiçeklenir su
Sen uçurumlardan dönüp gelen su
Sen kök salan toprak
Üstünde dünyalar kurulan
Gürültüler çölünde tomurcuklar çıkarırsın
    sessizlikten
Gece türküleri çalarsın gökkuşağının tellerinde
Sanki her yerdesin tüm yolları kaldırmışsın
ortadan
Tüm zamanını verirsin
Doğayı durmadan yenileyip kaplayan
0 şaşmaz alevine ölümsüz gençliğin
Kadın sen bir vücut getirmeye gör dünyaya
Benzer tıpatıp senin vücuduna
Sen benzeyişsin

BURDA YAŞAMAK İÇİN
Bir ateş yaktım bırakınca beni gökyüzü
Bir ateş yaktım olayım diye dostu
Bir ateş kış gecesine gireyim diye
Bir ateş daha iyi yaşamaya doğru
Gün bana ne verdiyse verdim ben de ona
Ormanları fundaları buğday tarlalarını asmaları
Ve yuvaları ve yuvalardaki kuşları
Ve evleri ve anahtarlarını evlerin
Ve böcekleri ve çiçekleri verdim ve kürkleri
ve şenlikleri
Yaşadım yalnız alevlerin çıtırtısıyla
Sıcaklığının kokusu yetti bana
Bir gemiydim sanki kapalı suda batan
Sanki bir ölüydüm ortada kalmış yapayalnız

BİZİZ
Gör kabuğundan çıkan ateşi
Bak gölgeye sığınan ormana
Gör deniz gibi kabaran karı
Bak göğün bağrında çıplak ovaya
Gör yukarlara ağan suyu
Durgun ağaçları düzgün taşları gör
Gizli yardımları özür dileyişleri
Acıyla boyalı illere bak
Gör temiz pak yolları
Gülümseyen alanı gör
Yalnızlığın heykel gibi
Dikildiği
Aşkın beklediği ıssız eve bak
Gör sersem hayvanları
Birbirinin gözünü oyan
Gölgelere iyi kardeşlere bak
Bir kan çölünde kucaklaşan
Oynayan güzel çocuğa gülen yavruya bak
Bak şu yumurcağa
Daldaki kuştan ufak
Gör yeryüzünü işte su gibi yağ gibi
Ortada bir taş yok
Toprağın yemişleri olduran yaza
Yeşilliği sunuşuna bak
Gör inişini kadınların eski aynalarda
Gençliği inancı sana getirişini gör
Bak sensiz dünyayı gizlice açışını
Seni ışığa götüren yelkenliye bak
Ne varsa bizimle yaşayacak
Hayvanlar altın sancaklarım benim
Ovalar tatlı geçmişim
Canım yeşillikler içli kentler
İnsanlar size gelecekler
Gözyaşları yaralar terler size gelecek hep
Gelecek düşlerin güllerini dermeye
İnsanlar işte şurada duygulu iyi

Atmışlar ölümden de hafif yüklerini
Ne güzel uyuyorlar nar gibi güneş altında

YALNIZ DEĞİLİM
Dudakları yumuşak meyvalarla dolu
Bin türlü çiçekle donanmış bakar
Güneşin kollarında ağır edalı
Tanıdık bir kuşla hemen sarmaş dolaş
Tek yağmur damlasıyla hemen de mutlu
Tanyerinden daha güzel cana yakın
Daha sadık vefalı
İşte size bir bahçe işte size bir rüya
Seviyorum gene de
Seviyorum dosdoğru erkekçe
Çeviren: A. Kadir

SEVGİ SÖZLERİ

Sevgilim, şu senin gizli gülüşünün ardında
Bütün sevgi sözleri anadan doğma
Ortaya çıkarır memelerini boynunu
Kalçalarını gözkapaklarını
Tüm okşamaları çıkarır ortaya
Bir tek seni göstersin diye
Tepeden tırnağa seni
Gözlerinden öper öpmez
Bu sevgi sözleri

TAN AĞARDI DEVLER YOK OLDU
İnsanın güzelliği insandan yüce
Ama onlar bunu bilmezdi
Düşünmek için yaşar susmak için düşünürlerdi
Ölmek içindi yaşamaları boşunaydı
Ölümle kaparlardı iyi yüzlerini
Düzene koymuşlardı yavrum
Mal mülk uğruna
Bayağılıklarını sevgilerini
Çiçekleri çiğner gülüşleri boğarlardı
Tüfeklerinin ağzındaydı yürekleri
Duymazlardı yavrum yoksulların küfürlerini
Yarının mutlu yoksullarının
Gün görmez düşler içinde ölümsüzdürler gerçi
Ama bulaşsın diye bulutlar çamura
Boyuna inerlerdi bakmadan yukarlara
Geceleri ölümdü onların ölümdü
Öbür insanlar toplansın diye
Gölgelerinden yoksulluk dökülürdü
Bu duygusuz sağır düşmanları unutacağız
İşte şuracıkta bir adım kaldı
İnsanlar tatlı ağızla ak ışıklar saçacak
Bizim için açacak karanfiller
Bizim için çiçeklenecek sabır
Bizim olacak yaşayanların öpücüğü

AŞKIN GÜCÜ

Bunca çektiklerim bir şey değil
Bir şey değil canıma gelecek ölüm
Ve umutsuzluğum ve yaşama dileğim
    bir şey değil
İnsanların mutsuzluğudur asıl dayanamadığını
Ve bir sürü haksızlık bir de benim öfkem
İspanya'da savaşanlar var gül rengi
Yunanistan'da savaşanlar var gök rengi
Ve ekmek ve kan ve gökyüzü
Ve zulümden kaçan insancıkların haklı umudu
Işık bir gün sönebilir
İnsan bir gün dönebilir toprağa
Ama bahar bitmez boyuna doğar
Çıkıverir bir tomurcuk karanlıktan
Bir sıcaklık yayılır bir sıcaklık ortalığa
İşte bu sıcaklık gelecek çıkarcıların hakkından
Karşı koyamayacak bu sıcağa taş yürekleri
İşte ateşi duyuyorum gülerek serinlikten
söz edişini
Artık kurtuldum deyişini duyuyorum insanın
Sen benim etimdin duyan bilincimdin benim
Ölesiye sevdiğimdin beni yaratandın
Ne sövgüye göz yumardın ne de baskıya
Mutlu dünyalar düşünürdün şarkılarla
Derdin özgürlük gibi var mı özgürlük gibi
Kendimde yaşatıyorum şimdi kendimde seni

DÜŞ
Yaşıyorsam işte
Yitirmesin diye yapraklarını ağaç
Yaşıyorsam işte
Suyun çarpsın diye yüreği
Yaşıyorsam işte
Gün yeniden doğsun diye

KAPADIM GÖZLERİMİ
Madem bir daha görmeyeceğim seni
Görmek istemem dedim hiçbir şey kapadım gözlerimi
Kapadım gözlerimi ağlamak için
Hani ellerin nerde okşayışı ellerinin hani
Nerde gözlerin nerde dört dileği günün
Yanımda hiç yoksun artık uçtun gittin
Delirtmiyorsun beni artık geceleri
Nem varsa yitirmişim sözde yaşamadayım

BİLEMEZ BENİ KİMSELER
Bilemez beni kimseler
Senin bildiğin kadar
İçinde uyuduğumuz gözlerin
İkimiz hani koyun koyuna
Ağarttı dünyanın gecelerini
Senin insan ışıklarınla
İçinde yolculuğa çıktığım gözlerin
Yeryüzünün dışında yolların gidişine
Bir güzellik verdi ki sorma
Gözlerinde yansıtır bizi
Bitmeyen yalnızlığımız
Gözlerin şimdi o gözler değil ki
Bilemez seni kimseler
Benim bildiğim kadar

ARDINDAN

Uyumak gözünün birinde ay birinde güneş
Ağzında aşk saçlarında bir şirin kuş
Kırlar gibi ormanlar yollar denizler gibi
    süslenmiş
Dünyanın çevresi gibi göz kamaştıran
Dal git manzaranın içerlerine
Duman dallarının rüzgâr yemişlerinin
    arasından
Taştan bacaklar kumdan çoraplarla
Irmağı belinden kavra iyicene sık
Değişen bir yüzde son bir tasayla

İNSAN

Hiçbir şey olmayaydı orda
Ne vızıldayan bir böcek olaydı
Ne hışırdayan bir yaprak
Ne yalanan ne uluyan bir hayvan
Hiçbir şey olmayaydı orda hiçbir şey
Ama sıcak bir şey ama çiçekli bir şey
Ama kokulu ama kırağılı ama parlak
Ne yaz çiçeğinin yaladığı gölge olaydı
Ne kardan kürkler içinde bir ağaç
Ne sevinçle öpülen bir yanak olaydı
Ne kendini yele vermiş çırpınan bir kanat
Ne yumuşacık bir ten ne türkü çağıran bir kol
Başına buyruk hiçbir şey olmayaydı
Ne kazanmak olaydı ne harcamak
Ne ayrışmak olaydı ne birleşmek
İyilik adına kötülük adına
Ne sevişe koklaşa geçen bir gece olaydı
Ne de uykuyla geçen bir gece
Ne durgun bir ses ne coşkun bir ağız
Ne cömert bir göğüs ne uzanmış bir el
Ne açlık ne doymuşluk
Hiçbir şey olmayaydı orda hiçbir şey
İster görünen ister görünmeyen
İster hafif ister ağır
İster ölümlü ister ölümsüz
Orda bir insan olaydı tek
Kim olursa olsun bir insan
Ben olaydım başkası olaydı
Ya bir insan olaydı orda
Ya da hiçbir şey olmayaydı

ŞİİRİN AMACI

Size desem güneş ormanda
Benzer yatağa yayılmış bir karına
Bana inanır yaparsınız ne istesem
Size desem yağmurlu bir günün duruluğu
Aşkın tembelliğinde çın çın öter
Bana inanır bakarsınız sevişmeyi uzatmaya
Size desem yatağımın çevresinde
Yuva yapmış uğursuz bir sürü kuş
Bana inanır tasamı bölüşürsünüz
Size desem bir kaynağın koynunda
Döner yeşil bir ırmağın anahtarı
Bana inanır anlarsın ne demek bu
Ama size sokağımın şarkısını bir söylesem
Sonsuz bir yol gibi anlatsam size yurdumu
Kulak asmaz boş verir gidersiniz
İnançsız yürürsünüz, bilmezsiniz
Açıklamak ve değiştirmek için dünyayı
Umut birlik çaba gerek
Unumu eledim ben eleğimi astım ama
Götüreceğim sizi yüreğimin küt küt atışıyla
Sizinle söyleşmek bir hoş ediyor içimi
Kurtulmanızı istiyorum sizin birleşmenizi
Yarını dokuyanlarla el ele vermenizi
Yosunlarla sazların sarmaş dolaş olması
gibi şafakta

ÖZGÜRLÜK
Okul defterlerime
Sırama ağaçlara
Kumlara karlara
Yazarım adını
Okunmuş yapraklara
Akpak sayfalara
Taş kan kağıt ya da kül
Yazarım adını
Yaldızlı resimlere
Savaşçı armalarına
Taçlarına kralların
Yazarım adını
Ormanlara çöllere
Yuvalara çiğdemlere
Anılarına çocukluğumun
Yazarım adını
Şaşılası gecelere
Günlerin ak ekmeğine
Yavuklu mevsimlere
Yazarım adını
Parçalı gökyüzüne
Kuş kanatlarına
Değirmenine gölgelerin
Yazarım adını
Şafağın her dalgasına
Denize gemilere
Çıldırmış dağlara
Yazarım adını
Bulutların yosununa
Kasırganın terine
Hırçın yağan yağmura
Yazarım adını
Parıldayan biçimlere
Renklerin çanlarına
Görünen gerçekliğe
Yazarım adını

Uyanmış patikalara
Uzanan yollara
Taşan alanlara
Yazarım adını
Yanan lambaya
Sönen lambaya
Bitişik odalara
Yazarım adını
İki paylık meyvaya
Odama ve aynaya
Kaplama boş yatağıma
Yazarım adını
Şirin obur köpeğime
Kalkık kulaklarına
Çelimsiz pençesine
Yazarım adını
Kapımın eşiğine
Kabıma kaçağıma
Kutsal ocağın yalazına
Yazarım adını
Sunulan her tene
Dostların alnına
Uzanan her ele
Yazarım adını
Şaşırtan camlara
Saygılı dudaklara
Sessizliğin üstüne
Yazarım adını
Yıkık sığınaklarıma
Sönük fenerlerime
Duvarlarına sıkıntımın
Yazarım adını
İsteksiz yokluğa
Çıplak yalnızlığa
Ölüm basamaklarına
Yazarım adını
Düzelen sağlığa

Kalmayan tehlikeye
Anısız umuda
Yazarım adını
Ve bir tek sözün gücüyle
Başlarım yeniden yaşamaya
Seni tanımak için doğmuşum
Seni çığırmaya
—Özgürlük

ŞİİRİN ELEŞTİRİSİ

Ateş uyandırır koca ormanı
Gövdeler yapraklar eller yürekler
Bir demet gül gibi mutluluk
Şekerli erimiş karışık uçarı
Kızgın güneşle tutuşan ağaçla
Bir dostlar ormanıdır bu
Uzanır yeşil kaynaklarda
Gitti Garcia Lorca gitti ölüme
Tek türkü söyler bir yuva
Dudaklar yaşamak için dudaklara yapışık
Ağlayamaz bir minnacık çocuk
Kuru gözbebeklerinde yarınki ışık
Doldurur insanı damla damla
Tepeden tırnağa donatır insanı
Gitti Saint-Pol-Roux gitti ölüme
Kızı nelere uğradı nelere
Köşe bucak donmuş bir kentte
Çiçekli yemişler gelir gözümün önüne
Bulunmuş kızlara benzer
Sonsuz şenlikler içinde
Baştan başa yer gök
Duvarlar sağır taşlar ölü
Gözlerde bir damlacık can yok
Gitti Decour gitti ölüme

İSPANYA'DA

Kana boyanmış bir ağaç varsa İspanya'da
Özgürlük ağacıdır
Susmayan bir ağız varsa İspanya'da
Özgürlüğü anlatır
Bir bardak katıksız şarap varsa İspanya'da
Halk içmelidir.
Çeviren: A. Bezirci

SAVAŞTA ÖLENLER
Her yer tıklım tıklım ölü
Acı boğacak beni boğacak beni
Otlar yalnızlıktan kupkuru
Ama suçlu ben değilim ben değilim
Katillerle bir olmadım olmayacağım da
Özgür kalacağım işte böyle bir başıma
Ve insanoğluna bundan sonra da
Ne ölüm dokunacak ne dirim

SAVAŞ ALANINDAN HABER
Ölümünden önceki gece
Yaşamının en kısa gecesi oldu
Düşündükçe hâlâ yaşadığını
Yalım yalım yanıyordu damarlarında kanı
İğreniyordu gövdesinin ağırlığından
İnleyecek kadar gücü vardı
Bunca korkunun acının ortasında
Başladı gülümsemeye
Tek başına değildi çünkü
Milyonlarca yurttaşı vardı dünyada milyonlarca
Öcünü alacaklardı nasıl olsa
Biliyordu bunu
Gün onun için doğdu

ZAFER

Bir türkü tutturmuş gider
En güzel gözleri dünyanın
Bilirim görmek ister bu gözler
Mapusane duvarlarından ötesini
Mosmor gözkapaklarından ötesini
Demir parmaklıklar hücrelerin
Söyler türküsünü özgürlüğün
Öylesine yayılır gider bu türkü
Gider kızgın güneşler altında
İnsancıl yollar boyunca gider
Gider kasırgalar gibi
Yitirip bulmak yaşamı
Bulmak yeniden geceleri gündüzleri
Mahpuslar sürgünler bilirim ben
Bilirim karanlıkta sizi besleyeni
Bir ateştir getirir
Getirir serinlikleri çiğdemleri
O ateş zaferdir zafer
Umudun tadıdır tadı

BİR AVUÇ FRANSIZ AYDINI DÜŞMANA HİZMET ETTİ
Korkmuş olanlardan korkulacak olanlardan
Hesap sormanın sırası geldi
Saltanatları sona erdi çünkü onların
Nazi cellatlarını övüp baştacı ettiler onlar
Bize kötülüğü yutturmaya kalkıştılar
Tek şey söylemediler iyi güzel doğru
Anlaşma gibi dayanışma gibi güzelim sözleri
Gizlediler hasıraltı ettiler
O şom ağızlılar hep ölüm kustular dört bir yana
Ama şimdi sırasıdır artık
El ele vermenin sevişmenin sırası
Onların haklarından gelmek için
Analarını ağlatmak için onların

CESARET
Paris aç Paris üşüyor
Kuru otla besleniyor Paris
Yaşlı Paris'in üstünde eski giysiler
Metroda bunaldı Paris ayakta uyuyor
Artık eski Paris'in çılgınlığı yok
Düşünürlüğü yok eski Paris'in
İnsanlar mutsuz edildi zorla
Bu ateş bu duru hava
Ne varsa güzelden iyiden yana
Senin aç çıplak halkının
Kimseden bir şey dilenme Paris
Canlısın işte sımsıkısın dopdolu
Ne varsa solukluğun enezliğin ötesinde
Gözlerinde işte ne varsa yaşayan
Kılıç gibi keskin iğne gibi ince
Temiz bilgili usta
Zulme karşı dimdik ayakta
Dayan kurtulacaksın Paris dayan
Söyle nen var kavgadan başka
Yıldız gibi titreyen Paris'im benim
Sönmez umudumuz Paris'imiz
Dayan da kurtul şu çamurdan
Şu yorgunluktan şu acıdan
Yürekli olalım kardeşler yürekli
Esirgemeyelim gözümüzü budaktan
Tolgamız çizmemiz falan yok gerçi
Damarlarımızda yangınlar var ya
Işığımız geri dönecek geri
Öldü en iyi kardeşler uğrumuza
Yüreklerimizde şimdi onların kanı
İşte yeni bir gün Paris'te yeni bir sabah
Başlayan baharın dişleri arasından
Parladı kurtuluşun süngüsü gibi
İşte kör kuvvet yenildi yenilecek
Bu Alman faşistleri bu işgalciler
Bu düşmanlar bu köleler anladılarsa eğer

Onlarda bir parça akıl varsa
Dank etsin kafalarına
Yakında basıp gidecekler

GABRİEL PERİ[1]

Bir insan öldü
Yoktu kendini koruyacak bir şeyi
Yaşama açılmış kollarından başka
Bir insan öldü
Yoktu gidecek yolu
Barışa giden yoldan başka
Bir insan öldü ama
Sürüyor hâlâ kavgası
Ölüme karşı unutulmaya karşı
Çünkü biz de istedik
Onun istediği şeyleri
Şimdi de istiyoruz
Ve diyoruz ki
Mutluluk ışısın
Gözlerin içinde yüreklerin içinde
Adalet işisin yeryüzünde
İnsanı yaşatan sözler vardır hani
Arı duru iyi sözler
Sıcaklık sözü örneğin güvenlik sözü
Aşk adalet özgürlük sözü
Çocuk sözü incelik sözü örneğin
Bazı çiçeklerle yemişlerin adları
Yiğitlik sözü çaba sözü
Kardeş sözü örneğin arkadaş sözü
Ve bazı ülkelerin köylerin adları
Bazı kadınların dostların adları
Bizim peri de onlardan biriydi
Öldü peri bizi yaşatan şeyler uğruna
Oldu bağrı delik deşik
Ama biz onunla tanıdık birbirimizi daha iyi
Gördük yaşadığını umudun
Dipdiri

GORAN'IN MEZARI
Biz insanların en iyileriyiz kardeşler
Şiirlerimizde buram buram yaşamak tüter
Yaşam gelişir yayılır ellerimizde
Boş verir dudak büker geçeriz ölüme
Yalnız acı vardı dünyada o zaman
    kardeşler acı
Sövgüleri hiçbir güzel şey silemezdi
Barışı getiremezdi hiçbir iyi şey
Bilemezdik ışığın değeri ne
Severdik birbirimizi ama neden severdik
Anladınız bugün artık neden severmişiz
Şiirlerime bakarsınız acı geçmişime
Göğsünüz sevinir güler kabarır
Durursunuz onurla güvenle dimdik
Ben aldım öcümü yansır soluğum
Sesinizde aydın gözbebeklerinizde
Savaşı kazandım gerçek oldu düşüm
Bilmeden çocuklarımız zorlu kışları
Çıkarsınlar doya doya yazın tadını

ALMAN BULUŞMASI
İşte konuşuyor bir ana:
- Üç saray kurmuştum gönlümde
Biri yaşam biri aşk biri ölüm için
Gizliyordum bir gömü gibi
Acılarını mutluluğumun
Uç giysi dikmiştim keyfimce
Her şey girmişti iç içe
Oğul umut göz ay çiçek ayna
Erkek sert ama dobra dobra
Kadın süzgün ama oynak
Tepeden tırnağa
Bir çöldeyim şimdi
Karışıyorum karanlıklara
Düşman yenildi gerçi
Ama ben kaldım yalnız
Sevmek için
Bir başıma
İkinci Dünya Savaşı'nda:

DÜŞLERİNDE GÖRDÜKLERİ KADINA
Dokuz yüz bin mahpus
Beş yüz bin siyasi
Bir milyon işçi
Uykularının sultanı
Erkek gücü ver onlara
Dünyada olmanın sevincini ver
O kör karanlıkta
Tatlı aşkın dudaklarını ver onlara
Unutsunlar acılarını
Uykularının sultanı
Göğüsleri öpücük dolu
Kız kadın kardeş ana
Ülkemizi ver onlara
Sevdikleri gibi öylece
Yaşamaya tutkun o ülkeyi
Şarabın şakıdığı bir ülke
Ekinlerin cömert olduğu
Çocukların afacan
Yaşlıların hoşgörülü
Ak çiçekli yemiş ağaçları gibi
Kadınların tatlı dilli
Dokuz yüz bin mahpus
Beş yüz bin siyasi
Bir milyon işçi
Uykularının sultanı
Ak gecelerin kara karı
Kansız bir ateş içinden
Beyaz değnekli Ermiş Tan
Yeni bir yol göster onlara
Tahta hapishanenin dışında
Tanımak için göğüslediler
En ağır kötülükleri
İyi dayandılar iyi
Erdemle donandılar gerçi
Ama yaralarla da oldular delik deşik
Çünkü yaşamaları gerekti

Dirliklerinin sultanı
Uyanışlarının sultanı
Özgürlük ver onlara
Bırak utancımız bize kalsın
- Utancı yok etmek için de olsa
Biz sarılmışız utanca

BARIŞ ŞİİRLERİ
Şimdi bütün kadınlar mutlu
Kavuştular kocalarına
Erkek güneşten geliyor
Getiriyor bir sıcaklık
Karısını kucaklamadan önce
Gülüyor günaydın diyor yumuşacık
Yararsız bir yüzüm vardı yıllardır
Oysa şimdi benim
Sevilesi bir yüzüm var
Mutlu olası bir yüzüm
Bütün güzellerin düşünü görürüm
Gezinirler geceleyin
Usul usul
Gezinen ayla yan yana
Güzelim açsa da görsem
Sütünün ak gülü
Güzelim tez elden ana olmalı
Bir çocuk doğurmalı bana benzeyen
Bahçemi işitir yemişlerin çiçeği
Güzellik ağaçları meyva ağaçları
Çalışırım bahçemde bir başıma
Güneş ateş yakar kararmış ellerimde

ORDA
Teker teker değil
İkişer ikişer varacağız oraya
İkişer ikişer insanlar tanış olacağız
Dostluklar kuracağız dostluklar
Beton gibi sımsıkı sapasağlam
Gülecek bizim çocuklar gülecek
Karanlık masallarda ağlayan
Bir başına kalmış o insancığa
Gülecek bizim çocuklar katıla katıla
Çeviren: A. Kadir

UMUT BACILARI
Ey yiğit kadınlar ey umut bacıları
Taş çatlasa dediniz birleştireceğiz
Aşkı ve iyiliği ölüme karşı
Ey benim bacılarım sağ kalmış dipdiri
Dediniz ölüm vız gelir bize
Yaşam sürmeli
İşte o gün geldi geliyor
Ey kutsal bacılarım benim
İşte o gün na şurda
Savaş da neymiş ki yoksulluk da ne
Bir sünger çekilecek tüm acıların üstüne
Bir sünger bitti
O gün bütün insanlar okşanmayı ey bacılar
O gün bütün insanlar sevilmeyi hak etti

BASIMEVİNDEKİ KARDEŞLERE

Geceleri hepimiz bir kumaş dokuruz
İşimiz gücümüz görmek karanlıkta
Görmek ahlamak ve yapmaktır
Var olmak ya da olmamaktır
İnanmak gerek inanmak
Elimizde kardeşler elimizde bu
İyi olmak özgür olmak elimizde
Bozmak elimizde alınyazısını
Bir bahar özlüyoruz güllü çiçekli
Mutlu günler bekliyoruz güzel yarınlar
Aydınlıklar sarsın dört bir yanı
Yıkasın kirini pasını dünyamızın

AYDINLIK
Hiçbir vakit tam karanlık değil gece
Kendimde denemişim ben
Kulak ver dinle
Her acının sonunda açık bir pencere vardır
Aydınlık bir pencere
Hayal edilecek bir şey vardır
Yerine getirilecek bir istek
Doyurulacak açlık
Cömert bir yürek
Uzanmış açık bir el
Canlı canlı bakan gözler vardır
Bir yaşam vardır yaşam
Bölüşülmeye hazır
Çeviren.- A. Kadir

ASIL ADALET

İnsanlarda tek sıcak kanun
Üzümden şarap yapmaları
Kömürden ateş yapmaları
Öpücüklerden insan yapmalarıdır
İnsanlarda tek zorlu kanun
Savaşlara yoksulluğa karşı
Kendilerini ayakta tutmaları
Ölüme karşı yaşamalarıdır
İnsanlarda tek güzel kanun
Suyu ışık yapmaları
Düşü gerçek yapmaları
Düşmanı kardeş yapmalarıdır
Hep var olan kanunlardır bunlar
Bir çocukcağızın ta yüreğinden başlar
Yayılır genişler uzar gider
Ta akla kadar

Çeviren: A. Kadir

YAŞIYORUM

Sonsuz düşleri içinde yaşıyorum
Mevsimlerin yılların
Yaşamanın sonsuz düşleri içinde
Örgüsü içinde biçimlerin
Renklerin sözlerin işlerin
Yaşıyorum baş döndüren güzellikte
Bayağı çirkinlikte
Yeni düşüncede sıcak istekte aydınlıkta
Sıkıntılar acılar içinde
Yaşıyorum ölüme karşı
Yaşıyorum ışıklı ince ırmakta
Karanlık duru pınarında
Gözlerin kirpiklerin
Havasız ormanda durgun çayırda
Uzakta küçülmüş denize Silinmiş göğe doğru
Yaşıyorum taş gibi kalabalığın çölünde
Tek başına kalmış insanın yuvasında
Kavuşan kardeşlerin ocağında
Hem kıtlık içinde hem bolluk içinde
Gündüzün kargaşasında gecenin düzeninde
Sağlama bağlıyorum yaşamayı
Bugünü yarını kuruyorum
Yaşıyorum yerde gökte
Ateşte dumanda
Uslulukta çılgınlıkta
Ölüme ölüme karşı
Toprağa karşı yaşıyorum toprağa
Ölüm düşlerinden daha gerçek
Yeryüzündeyim işte
Burda ne varsa benimle
Yıldızlar var gözlerimde
Doğuruyorum bilinmeyeni
Toprak ananın verdiğince
Sınır çizemez anılara umuda bilinmeyen
Kurmalı yarını bugünden

BIRAKIN BİR DÜŞÜNEYİM

Bırakın bir düşüneyim yaşamama yardım edeni
Umut veriyorum bezgin insanlara
İşte ortada aşkın gürbüz sevinçleri
Seviyorlar -bir ödüldür sevmek çünkü—
Didiniyorlar sevdikleri için
Bu bir okşama görevi
Ama sizin için de didiniyorlar
Tüm sarhoşlukları aşkın
Gidermiyor bu yorgunlukları
Sizin gibi yapacak işi olmayanlar uğruna
Didinmekten gelen bu yorgunluğu
Haksızlığı açıklıyorum
Söküyorum dikenleri
Kırışıkları silmek istiyorum
Sesleniyorum ve açılıyor kapı
Bırakın bir düşüneyim yaşamama yardım edeni
Serinlik dileğim dindirdi hastaların ateşini
Güneş altında kar, ben bir kadından doğdum
Onun erdemi yansır ara sıra bende
Özgür insanlar yaratır karnının körfezi
Paylaşmaktır yaşamak tiksiniyorum yalnızlıktan
Ölümün bağları tutuyor gene beni
Eskisi gibi kucaklamıyorum kimseyi
Ekmek demek mutluluk demekti o zamanlar
Öpüşümüzü daha sıcak kılan has ekmek
Bu dünyadır sığınabileceğimiz tek yer
Şimdi benim için yaşamak demek sorunları
çözmek demek
Ve yok etmek demek doğuşun kör acısını
Parlamayan yıldızın yıldızlığı neye yarar
Yaşamak demek yitmek demektir buluşmak için
insanlarla
Irmağın solukluğu silsin dereyi
O eşsiz gözler görsün her şeyi yerli yerinde
Yoksulluk yok olmuş bakışlar düzenli
Tohumdan çiçeğe ağaca doğru büyüyen bir düzen

Evrene temel olan bir canlı yapı
İnsandan insana gençleşen ve gülen çocuk

YAŞATMAK

Birkaç kişiydiler ancak
Yaşarlardı karanlıkta
Düşleyerek okşayan günü
Birkaç kişiydiler ancak ormanı seven
İnanırlardı yanan oduna
Ta uzaktan çiçek kokularına bayılırlardı
Örterdi onları çıplaklığı isteklerinin
Birleştirirlerdi yüreklerinde ölçülü soluğunu
Doğal yaşayışın o hiçten tutkusuyla
Yazları gitgide büyüyen
Birleştirirlerdi yüreklerinde gelen çağın
Bir başka çağa merhaba diyen çağın umudunu
Çölden daha dayanıklı aşklarla
Azıcık kısacık bir uyku
Götürürdü onları gelecek güne
Dayanırlardı bilerek sürdüğünü yaşamın
Ve onların istekleri aydınlığı doğururdu
Birkaç kişiydiler ama Birden kalabalık oldular
Her çağdaki gibi

UMUDUN GÜCÜ

Açıkça söylemeliyim başımdan geçenleri
Aldılar neyim varsa kalmadı hiçbir şeyim
İki büklüm bir köle gibi yürüdüğüm
Sarp yollarda öleceğim bir gün
Düşe düşe çile düştü benim payıma
Gözyaşı alınteri zorlu çaba
Acınacak utanılacak bir kimseyim
Yüz karasıyım zorbaların gözünde
Olanca gücünü gelip bende dener dünya
Bol bol yesem içsem şöyle ne olur
Şöyle doyursam karnımı herkes kadar
Sonra tatlı bir özlemle uyusam
Kıvrılıp güneşte bir köpek gibi
Budur bütün dileğim kahpe felekten
Çok az dinlendim çünkü hiç gün yüzü görmedim
Saramadım bir güzeli bir kez olsun
Durmadan çarpar gene de bu bomboş yürek
Bunca acıya karşın gene de inadı inat
oysa ben de gülebilirdim göbeğimi hoplatarak
Kucaklardı beni de sabahleyin tanyeri
Aydınlatırdı okşayıp koruyan ışığıyla
Açardı çevremde insanlar çiçekler gibi
Ama istemem acımasınlar sakın bana
Körlüğü sağırlığı haksızlığı seçenler
Elbet bir gün ben de katılacağım arasına
Kuranların kocaman canlı bir yapı gibi
İnsanın insana dost olduğu ülkeyi

SAATLERİM

İnsan oldum taş oldum
İnsanda taş taşta insan oldum
Gökte kuş oldum kuşta gök
Ayazda çiçek oldum güneşte ırmak
Çiyde pırıltı
Kardeşçe yalnız kardeşçe özgür

Çeviren: A. Bezirci

SON

---

[1] *Fransız yazarı ve devlet adamı (1902-1941): Alman işgaline karşı yurtsever Direniş Hareketi'ne katıldı, Gestapo tarafından yakalanarak kurşuna dizildi -ç.n.*